

Nka™

Nationellt kompetenscentrum anhöriga

Ung med NPF i riskzon – Erfarenheter och resultat från blandade lärande nätverk år 1

Författare: Maria Hagiwara
Möjliggörare/Praktiker
Nationellt kompetenscentrum anhöriga

2026-05-25

Illustratör: Mattias Gordon

Sammanfattning

Barn och unga med neuropsykiatrisk funktionsnedsättning (NPF) i riskzon är ofta beroende av stöd från flera olika verksamheter samtidigt. När samordningen brister påverkas inte bara barnet, utan även anhöriga som ofta får ta ett omfattande ansvar för att koordinera stöd och insatser.

Denna rapport sammanfattar erfarenheter och resultat från arbetet i blandade lärande nätverk (BLN) i Strängnäs och Sollentuna, inom projektet *Ung med NPF i riskzon*. Projektet drivs av Riksförbundet Attention och Nationellt kompetenscentrum anhöriga (Nka) har ansvarat för metodstöd, nationell samordning och dokumentation av arbetet med BLN. Rapporten riktar sig till beslutsfattare och verksamheter och syftar till att ge ett konkret underlag för fortsatt utvecklingsarbete.

Arbetet har haft som utgångspunkt att stärka stödet till anhöriga till barn och unga med NPF i riskzon, genom att ta till vara både erfarenhetsbaserad och professionell kunskap. Genom BLN-metoden har anhöriga, yrkesverksamma och andra aktörer tillsammans identifierat behov, utvecklingsområden och möjliga lösningar.

Ett genomgående resultat är att stödet till barnet och stödet till anhöriga behöver förstås som delar av samma helhet. När stödet till barnet fungerar minskar belastningen på anhöriga, samtidigt som resultaten visar att anhöriga också har egna behov av stöd för sin egen del. Behovet handlar inte enbart om information och vägledning kring barnet, utan även om emotionellt stöd, återhämtning och annat stöd i den egna situationen.

Det tydligaste gemensamma resultatet i båda kommunerna är behovet av samordning och långsiktigt stöd kring familjen. Anhöriga beskriver hur de ofta själva får hålla ihop kontakter mellan olika verksamheter, vilket skapar hög belastning och risk för att familjer faller mellan stolarna. Behovet av en samordnande funktion för familjen återkommer genomgående i materialet.

Arbetet pekar också särskilt på behov av:

- tillgänglig och anpassad information
- ökad kunskap om NPF
- fungerande samverkan mellan verksamheter
- stöd som når fler familjer

De lokala handlingsplanerna visar samtidigt att flera delar av utvecklingsarbetet kan påbörjas inom befintliga strukturer, men att det kräver tydlig riktning, samverkan och stöd från ledning.

Resultatet visar att arbetssättet med blandade lärande nätverk har bidragit till ökad förståelse mellan aktörer, stärkt samverkan, samt att det lett till konkreta utvecklingsförslag i båda kommunerna. Sammantaget ger rapporten ett underlag för fortsatt utvecklingsarbete under projektets kommande faser, samt i förhållande till kommunernas implementering av den nya lagstiftningen om stärkt stöd som gäller från den 1 juli 2026.

Innehåll

1. Inledning – syfte och sammanhang	5
Projekt, syfte och målgrupp	5
BLN metod och genomförande	5
Roller och ansvar	6
2. Frågeställningar och processens riktning	7
Centrala iakttagelser under processen	7
3. Anhörigperspektivet – en genomgående utgångspunkt	9
4. Vad har lyfts som särskilt värdefullt för anhöriga?	10
Samordning och kontinuitet.....	10
Att bli sedd, lyssnad på och bekräftad	10
Tillgänglig och begriplig information	10
Stöd till hela familjen.....	10
5. Utvecklingsområden som identifierats	11
Samordning och koordinatorfunktion	11
Information, kommunikation och tillgänglighet	11
Att nå fler – jämlik tillgång till stöd	11
Kunskap om NPF	12
Samverkan och kontinuitet	12
6. Från behov till konkret implementering	12
Strängnäs – implementering inom befintliga strukturer	12
Sollentuna – en konkret samordnande funktion för familjer	13
Gemensamma drag i handlingsplanerna	14
7. Resultat från utvärderingen av BLN.....	14
8. Avslutande reflektioner och slutsatser.....	16
Referenser.....	18
Bilaga 1 - Sammanställningar BLN träff 1 - 5	19

1. Inledning – syfte och sammanhang

Riksförbundet Attention bedriver ett treårigt utvecklingsprojekt, ”Ung med NPF i riskzon”, med stöd från Allmänna arvsfonden. Projektets grundidé är att bidra till ett kunskapsbaserat, anpassat och tillgängligt stöd för unga och deras familjer. Detta sker dels genom att kartlägga befintliga stödformer, dels genom att ta fram nya stödformer och kunskapsmaterial ur ett NPF-perspektiv.

Projekt, syfte och målgrupp

Projektet drivs av Riksförbundet Attention med stöd från Allmänna arvsfonden. Nationellt kompetenscentrum anhöriga (Nka) har ansvarat för arbetet med blandade lärande nätverk (BLN). De lokala nätverksträffarna har faciliterats av lokala nätverksledare i Strängnäs och Sollentuna, med stöd av Nka:s nationella nätverksledare.

Projektet *Ung med NPF i riskzon* syftar till att bidra till ett kunskapsbaserat, anpassat och tillgängligt stöd för barn och unga med neuropsykiatrisk funktionsnedsättning (NPF) och deras familjer. Med *ung med NPF i riskzon* avses barn och unga med neuropsykiatrisk funktionsnedsättning eller liknande problematik, som löper förhöjd risk att hamna i negativa risksituationer såsom kriminalitet, missbruk, skolmisslyckanden, psykisk ohälsa eller socialt utanförskap. Projektet utgår från ett nära samspel mellan målgruppens egna erfarenheter och lokala verksamheters praktik.

BLN är en arbetsmetod som skapar struktur för kunskaps- och erfarenhetsutbyte mellan anhöriga, yrkesverksamma, civilsamhället och andra berörda aktörer. Arbetet inom BLN har under projektets första år haft fokus på stöd till anhöriga till barn och unga med NPF i riskzon. Målet har varit att, utifrån deltagarnas samlade erfarenheter och kunskap, gemensamt identifiera behov och utvecklingsområden. Arbetssättet i BLN handlar inte enbart om att beskriva behov, utan också om att formulera förslag på stödinsatser och utvecklingsarbete som kan genomföras i praktiken. En viktig del i BLN är också att gemensamt ta fram underlag för hur arbetet kan implementeras i berörda verksamheter och omsättas i lokala handlingsplaner.

Arbetet har genomförts i Strängnäs och Sollentuna och bygger på fem nätverksträffar, vilka dokumenterats i separata sammanställningar (bilaga 1). Dessa bilagor utgör ett viktigt underlag till rapporten och visar hur arbetet successivt har utvecklats från behovsidentifiering till konkreta förslag på lokal implementering.

BLN metod och genomförande

Nka har lång erfarenhet av att arbeta med BLN som metod i utvecklingsarbete inom anhörigområdet (Nka, 2026). Inom projektet har Nka ansvarat för metodstöd, nationell samordning, processmaterial samt löpande dokumentation och sammanställning av arbetet mellan träffarna.

Grundtanken är att personer med olika erfarenheter möts i en strukturerad dialog, där olika kunskap tas tillvara. I Strängnäs och Sollentuna har varje lokalt nätverk bestått av 14 personer och i utvärderingen framgår att grupperna haft en bred sammansättning, med representation från bland annat anhöriga, skola, central elevhälsa, bibliotek, fritidsgårdsverksamhet och samhällsutveckling, vilket innebär att flera olika perspektiv har representerats i nätverken.

Nyttan med BLN ligger inte enbart i att deltagarna delar erfarenheter. Metoden bygger på att olika perspektiv möts i en strukturerad dialog över tid. Förutom förberedande möten med de lokala nätverksledarna, pågick de blandade lärande nätverken under november 2025 – mars 2026. Inför varje lokal nätverksträff träffades de fyra lokala nätverksledarna med de två nationella nätverksledarna från Nka; Maria Hagiwara och Susan Svenman, båda möjliggörare/praktiker vid Nka. De nationella träffarna har varit digitala medan de lokala nätverksträffarna har varit fysiska på plats i respektive kommun.

De lokala nätverksträffarna genomfördes ungefär en gång per månad och omfattade cirka två till tre timmar per tillfälle. Deltagarna tog löpande del av sammanställningar från föregående träff, vilket gjorde att arbetet successivt kunde byggas vidare genom hela processen. Majoriteten av deltagarna deltog vid samtliga träffar.

Träffarna genomfördes som strukturerade dialoger med stöd av förberedda frågeställningar. Mellan träffarna sammanställdes diskussionerna skriftligt av Nka, vilket gav deltagarna möjlighet att ta del av och bygga vidare på tidigare resonemang. Sammanställningarna innehöll också hänvisningar till relevant forskning och tillämpliga policydokument, samt konkreta tips om var man kan finna mer kunskap och erfarenheter. Arbetet byggde därmed successivt vidare från träff till träff, snarare än att starta om vid varje tillfälle.

Varje nationell träff innehöll en uppföljning av föregående lokala nätverksträff, genomgång och eventuella justeringar av den skriftliga Nka-sammanställningen, samt förberedelse inför kommande lokala nätverksträff. De lokala nätverksledarna har till de lokala träffarna kunnat använda sig av de skriftliga sammanställningarna, powerpoints, samt AI-genererade poddar och filmer som de fått tillgång till. De lokala nätverksledarna har utöver handledning vid de nationella nätverksträffarna även haft möjlighet att kontakta de nationella nätverksledarna vid behov.

Roller och ansvar

Attention leder och samordnar aktiviteter enligt beviljad projektansökan. Styrgruppen har det övergripande ansvaret för projektet och består av representanter från Attention, Fryshuset, Rädda Barnen, Sollentuna Förebyggande enhet och Nationellt kompetenscentrum anhöriga (Nka).

I projektbeskrivningen framgår att Nka har i uppdrag att under projektets första år genomföra BLN i två eller flera pilotkommuner. Som nätverksledare föreslogs personer

väl insatta i och/eller med intresse av att utveckla stöd för anhöriga och med förankring inom kommun/region. Nka ansvarar för att samla kunskaper och erfarenheter från BLN etapp 1 och att sammanställa detta i en rapport. Denna rapport ska användas som underlag till projektets etapp 2 och 3. Nka ska också genomföra nya BLN med spridning i landet under etapp 3.

2. Frågeställningar och processens riktning

Arbetet har bedrivits stegvis genom fem träffar. Varje träff har haft en egen frågeställning, och tillsammans har dessa frågor fört processen från behovsbild till lokala handlingsplaner. En viktig utgångspunkt i BLN-metoden är att inte börja i lösningarna, utan att först skapa en gemensam förståelse för situationen.

De fem träffarna utgick från följande frågeställningar:

- Träff 1: Vad kan vara betydelsefullt stöd för anhöriga till unga personer i riskzon?
- Träff 2: Finns det områden som idag fungerar som bra stöd för anhöriga till unga i riskzon?
- Träff 3: Finns det förbättringsområden för att stödja anhöriga till unga med NPF i riskzon?
- Träff 4: Vad bör prioriteras och hur kan det implementeras lokalt?
- Träff 5: Hur kan detta omsättas i lokala handlingsplaner?

Resultaten från varje träff har dokumenterats i separata sammanställningar (bilaga 1). I det följande avsnittet redovisas resultaten tematiskt, utifrån de mönster och slutsatser som framkommit genom hela processen.

Centrala iakttagelser under processen

Stöd till barn och anhöriga – en sammanhängande helhet

I båda kommunerna framträder tydligt att stödet till barnet och stödet till den anhörige är nära sammanlänkade och i praktiken svåra att skilja åt. I materialet framkommer att ett fungerande stöd till barnet ofta är avgörande för att anhöriga ska orka, samtidigt som brister ökar den praktiska, känslomässiga och samordnande belastningen.

Samtidigt framkommer att anhöriga också har egna behov av stöd, såsom samtalsstöd, avlastning och stöd i att navigera mellan olika aktörer. Behovet av en samordnande funktion eller koordinator återkommer genomgående i båda kommunernas material och framstår som en central utvecklingsfråga, liksom önskemål om anhörignätverk och tydlig, lättillgänglig information.

”När föräldern får verktyg att hantera det som är svårt för hen och barnet får verktyg att klara sina utmaningar och båda får stöd och avlastning, ges bästa förutsättningarna till hållbar förändring.”

Det som fungerar – och varför

I arbetet lyfts också exempel på stöd som redan idag fungerar väl. Det handlar bland annat om familjefokuserade insatser, anhörigstöd, elevhälsans arbete, fältverksamhet samt öppna och tillgängliga mötesplatser.

Gemensamt för dessa insatser är, enligt diskussionerna, att de ofta utgår från en helhetssyn på familjen och att flera aktörer kan arbeta parallellt. Både anhöriga och yrkesverksamma lyfter också vikten av bemötande – att bli bekräftad, få återkoppling och möta personer som förmedlar tillit, kontinuitet och engagemang.

I materialet framträder även vikten av flerspråkighet och kulturanpassning, liksom betydelsen av civilsamhällets och fritidens arenor som komplement till mer traditionella stödformer.

”När man möter modiga människor som har rätt bemötande – det kan göra stor skillnad – människor som vågar samverka”

Brister och förbättringsområden

I materialet synliggörs brister i hur stödet fungerar i dag. Två områden framträder särskilt tydligt när det gäller stöd till anhöriga: behovet av en samordnande funktion som följer familjen över tid, samt behovet av tydlig, samlad och lättillgänglig information om stöd, bidrag och insatser.

För barn och unga lyfts samtidigt långa handläggningstider, bristande kontinuitet i kontakter samt otillräcklig samverkan mellan vård, skola och socialtjänst.

”Det hade behövts en koordinator från början – någon som hade koll hela vägen.”

I materialet framgår att problemen sällan handlar om att det helt saknas insatser, utan om att stödet ofta blir splittrat, svårtillgängligt eller kommer för sent. Detta bidrar till att öka belastningen på de anhöriga ytterligare.

En annan viktig iakttagelse är betydelsen av tillit. Hur stöd upplevs påverkas i hög grad av mötet med professionella. Att kunna ”kroka arm” med föräldrar förutsätter tillit, och tillit byggs genom både bemötande och struktur. I diskussionerna framkommer att professionella med stöd i sin organisation och ett tydligt handlingsutrymme har bättre

förutsättningar att ge ett gott bemötande. Detta lyfter också fram ledningens ansvar som centralt för att skapa förutsättningar för ett fungerande samarbete med anhöriga.

Från behov till prioritering och konkretisering

I den senare delen av processen sker en förskjutning från behovsbeskrivningar till prioriteringar och konkreta förslag. Samordning och koordinatorfunktion framträder i materialet som det enskilt mest angelägna området, men även behov av ökad kunskap om NPF, tillgängligt stöd till anhöriga, förbättrad information och kommunikation, samt utvecklade arbetssätt kring övergångar och bemötande lyfts fram.

Det som är särskilt tydligt är att behoven i detta skede börjar översättas till tänkbara lösningar och ansvarsfördelning, vilket skapar förutsättningar för lokal implementering.

Från analys till lokala handlingsplaner

I det avslutande steget av arbetet konkretiseras resultaten i lokala handlingsplaner. Här blir det tydligt hur tidigare diskussioner kan omsättas i praktiska lösningar utifrån lokala förutsättningar.

I Strängnäs knyts arbetet nära befintliga samverkansstrukturer, medan Sollentuna i högre grad konkretiserar en samordnande funktion för familjer. Trots olika angreppssätt visar handlingsplanerna hur analysen från nätverken kan omsättas i konkreta förslag till handling.

3. Anhörigperspektivet – en genomgående utgångspunkt

Ett genomgående tema i arbetet är att stöd till barnet och stöd till den anhörige är mycket nära sammanlänkade. Detta framgår även i den nationella anhörigstrategin, där det betonas att välfärdens insatser till den närstående, ett tydligt anhörigperspektiv samt direkt stöd till anhöriga behöver finnas parallellt för att skapa hållbara lösningar (Regeringskansliet, 2022). I materialet framkommer att när stödet till barnet fungerar, minskar ofta belastningen på föräldrarna. När stödet till barnet brister, ökar i stället den praktiska, känslomässiga och samordnande bördan för anhöriga. Samtidigt visar arbetet i BLN att stöd enbart till barnet inte räcker. I diskussionerna lyfts att anhöriga behöver ses som personer med egna behov av stöd, delaktighet, information och återhämtning. I materialet framträder att anhöriga ofta bär ett betydande ansvar för att få stödet att fungera, exempelvis genom att samordna kontakter, förstå regelverk och driva processer.

Anhörigperspektivet behöver därför finnas både på systemnivå och i det enskilda mötet. Anhöriga behöver bli lyssnade på, få relevant information och erbjudas stöd för egen del. När detta fungerar framstår förutsättningarna för hållbar förändring som bättre, medan

brister riskerar att leda till ökad belastning och minskad tillit till systemet. I Kunskapsguiden beskrivs detta som centralt i ett anhörigperspektiv, där verksamheter ska se, lyssna på och involvera anhöriga samt uppmärksamma deras egna behov av stöd (Socialstyrelsen, Kunskapsguiden om anhörigperspektiv, 2026).

”Jag fick kriga för att min son skulle få en utredning. Längre ville de inte lyssna på mig som anhörig.”

Arbetet pekar också på att anhörigperspektivet omfattar hela familjen, där även syskon och andra närstående kan påverkas och behöva stöd.

4. Vad har lyfts som särskilt värdefullt för anhöriga?

Det som lyfts i detta avsnitt bygger på både anhörigas och yrkesverksammas perspektiv. I materialet framträder en samsyn kring vad som upplevs som värdefullt.

Samordning och kontinuitet

Det mest återkommande behovet är samordning. Anhöriga efterfrågar någon som kan hålla ihop kontakterna över tid, särskilt i övergångar mellan verksamheter, skolformer och livsfaser. Samordning beskrivs som en grundläggande förutsättning för att stödet ska bli begripligt och hållbart.

Att bli sedd, lyssnad på och bekräftad

Ett gott bemötande lyfts som avgörande. När anhöriga upplever att någon lyssnar, återkopplar och visar engagemang ökar både tillit och uthållighet.

”Sen hade vi en fantastisk handläggare, hon fanns där, var lyhörd och jag kunde ringa henne och få stöd direkt.”

Tillgänglig och begriplig information

Många anhöriga beskriver svårigheter att hitta rätt stöd. Informationen upplevs ofta som utspridd eller svår att överblicka, vilket pekar på behovet av samlad och anpassad information.

”Jag upplever att som anhörig får man söka stöd och info själv. Men hur ska man få reda på allt stöd som erbjuds?”

Stöd till hela familjen

Stöd till barnet och till anhöriga behöver ofta ges parallellt. Flera diskussioner lyfter vikten av att se hela familjens situation, inklusive syskons behov.

5. Utvecklingsområden som identifierats

När materialet i de fem sammanställningarna läses samlat framträder ett antal utvecklingsområden som deltagarna gemensamt har identifierat.

Samordning och koordinatorfunktion

Behovet av samordning är ett av de mest framträdande resultaten i hela arbetet. Detta ligger i linje med rekommendationer om tidig samordning av insatser mellan socialtjänst, hälso- och sjukvård och skola vid komplex problematik (Socialstyrelsen, 2025). På de lokala träffarnas första tillfälle lyftes detta som det enskilt mest angelägna området att prioritera. Familjer beskriver hur de i dag ofta själva får bära samordningsansvaret, vilket leder till hög belastning och otydlighet. Både Strängnäs och Sollentuna har i olika former arbetat vidare med detta i sina lokala handlingsplaner (bilaga 1). Familjer upplever sig bli slussade mellan olika verksamheter utan att någon tar ett samlat ansvar.

Information, kommunikation och tillgänglighet

Ett uppmärksammat utvecklingsområde rör information och kommunikation. Informationen behöver vara samlad, begriplig och NPF-anpassad, och den behöver nå fram till rätt personer på rätt sätt. I Strängnäs konkretiseras detta bland annat i förslag om en digital samlingsplats för NPF-anpassad information, samt utvecklad webbkommunikation. I Sollentuna lyfts behov av information på olika språk och en funktion som kan stödja familjer i att hitta rätt i systemet.

Att nå fler – jämlik tillgång till stöd

I materialet finns samtidigt återkommande påminnelser om att stödet inte når alla. Hela familjens situation behöver synliggöras, inte minst syskons behov. Det framkommer också ett behov av att nå fler familjer än dem som redan har god systemvana och egen förmåga att söka stöd. Faktorer som språk, kultur, tillit till myndigheter samt egen NPF eller psykisk ohälsa hos anhöriga påverkar möjligheten att ta del av stöd. Detta pekar på ett viktigt utvecklingsområde: att utforma stöd och information så att det når bredare och mer jämlikt.

Detta ligger i linje med den nationella anhörigstrategin, där vikten av ett tillgängligt, individanpassat och likvärdigt stöd till anhöriga betonas, liksom behovet av att information och stöd utformas så att de kan nå personer med olika språkliga och sociala förutsättningar (Regeringskansliet, 2022).

Kunskap om NPF

Kunskapsbrist om NPF framkommer i materialet som ett återkommande problem, både i skolan, i bemötandet och i samhället mer generellt. Bristande kunskap påverkar inte bara hur stöd utformas, utan också hur anhöriga och barn uppfattas och bemöts. Därför återkommer kompetensutveckling, undervisning, nätverk och erfarenhetsutbyte som centrala utvecklingsspår.

Samverkan och kontinuitet

I diskussionerna lyfts samverkan som både som styrka och som brist. När samverkan fungerar, upplevs stödet som tryggare och mer meningsfullt. När samverkan brister uppstår glapp där familjer riskerar att falla mellan stolarna. Särskilt tydligt blir detta i övergångar, vid skolfrånvaro och när flera olika verksamheter är inblandade samtidigt. I kunskapsstöd från Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM, 2026) kring skolfrånvaro och samordnat stöd, poängteras vikten av tvärprofessionell samverkan och gemensamma arbetssätt för att skapa kontinuitet i insatser.

Resultaten visar att kännedom om varandras uppdrag, ansvar och arbetssätt är en viktig förutsättning för fungerande samverkan kring barnet och familjen. När verksamheter har förståelse för varandras roller blir det lättare att skapa kontinuitet, tydlighet och ett mer sammanhängande stöd.

6. Från behov till konkret implementering

Ett resultat av arbetet i BLN är att diskussionerna inte stannat vid att beskriva behov, utan lett vidare till konkreta förslag på hur stödet kan utvecklas i praktiken. I de två sista lokala träffarna har fokus förskjutits från vad som behöver förbättras till hur detta kan organiseras, genomföras och följas upp lokalt.

De lokala handlingsplanerna visar att implementering inte enbart handlar om nya insatser, utan i hög grad om att tydliggöra ansvar, använda befintliga strukturer och skapa bättre samverkan mellan aktörer. Det handlar inte bara om att få rätt stöd, utan också om att hitta rätt i systemen.

Strängnäs – implementering inom befintliga strukturer

I Strängnäs knyts utvecklingsarbetet nära den regionala samverkansmodellen *Tillsammans för barnens bästa i Sörmland*. Fokus ligger på att omsätta identifierade behov genom att stärka och strukturera befintliga arbetssätt.

Detta konkretiseras bland annat genom:

- **Tydliggörande av roller och ansvar**
Förslag finns om att inrätta en samordnande funktion, exempelvis en anhörigsamordnare inom NPF, med ett tydligt uppdrag, definierat mandat och koppling till flera verksamheter. Rollen kan utgöra en formell del av tjänster och organiseras i nära samverkan mellan socialtjänst, skola och andra aktörer.
- **Förankring i ledning och styrning**
Förslag lyfts om att frågor om samordning och anhörigstöd behöver föras till socialnämnd och ledningsnivå för beslut och prioritering, vilket skapar förutsättningar för långsiktighet.
- **Utveckling av samverkansstrukturer**
Befintliga forum, så som skolsociala team och nätverk, lyfts som viktiga arenor där arbetet kan integreras. En gemensam ledningsgrupp över verksamhetsgränser föreslås för att stärka samordningen.
- **Kunskap och kompetens i verksamheterna**
Konkret handlar detta om att integrera NPF som återkommande tema i skolans kompetensutveckling, använda befintliga nätverk samt arbeta med gemensamma CASE-baserade lärprocesser.
- **Tillgänglig och samlad information**
Förslag finns om att utveckla kommunens webb och informationsmaterial till en samlad, NPF-anpassad informationsyta, med stöd av kommunikationsenheten och kvalitetssäkring genom referensgrupper.
- **Konkreta mötesplatser för anhöriga och unga**
Exempelvis "NPF-häng" och anhörigräffar i samverkan mellan anhörigcentrum, bibliotek och andra aktörer, där aktiviteter för barn och föräldrar kan ske parallellt.

Sammanfattningsvis visar Strängnäs handlingsplan hur utvecklingsarbetet kan genomföras genom att systematiskt använda och förstärka redan befintliga strukturer, snarare än att bygga upp helt nya.

Sollentuna – en konkret samordnande funktion för familjer

I Sollentuna blir implementeringen mer direkt knuten till en specifik funktion: ett koordinatörstöd för familjer med barn och unga i behov av samordnade insatser.

Här konkretiseras arbetet genom:

- **En tydligt definierad funktion och roll**
Koordinatorn föreslås ha ett uttalat uppdrag att hålla ihop kontakter, stödja familjen i att navigera mellan olika verksamheter och bidra till kontinuitet över tid.

- **Organisering och placering**
Funktionen kan organiseras inom kommunen, men behöver inte vara knuten till en enskild verksamhet. En mer oberoende roll lyfts som önskvärd, alternativt ha koppling till funktioner såsom skolsocialer.
- **Tillgänglighet och arbetssätt**
Koordinatorstödet ska vara tillgängligt tidigt och förebyggande, inte enbart vid akuta behov. Funktionen ska vara lätt att nå och arbeta nära familjen.
- **Kompetens och innehåll**
Rollen förutsätter god kunskap om tillgängliga insatser, regelverk och stödformer, samt förmåga att samordna och kommunicera med olika aktörer.
- **Lärande från andra kommuner**
Förslag finns om att genomföra studiebesök och ta del av erfarenheter från kommuner där liknande funktioner redan etablerats.

”En koordinator behöver ha samlad info om resurser/stöd och hjälp som finns i kommunen. Personen ska vara en kunskapskälla och ha koll på vilka riktlinjer som finns i kommunen.”

Sollentunas handlingsplan visar därmed hur ett identifierat behov kan omsättas i en konkret, avgränsad och genomförbar insats.

Gemensamma drag i handlingsplanerna

Trots olika angreppssätt finns flera gemensamma nämnare:

- behovet av **samordning och tydligt ansvar**
- vikten av **tillgänglig och anpassad information**
- behov av **ökad kunskap om NPF**
- betydelsen av att **arbeta i samverkan och med kännedom om varandras uppdrag**

Handlingsplanerna pekar på att flera delar av utvecklingsarbetet kan påbörjas inom befintliga ramar, men att det kräver ett uttalat uppdrag och ett aktivt stöd från ledning för att få genomslag i praktiken.

Sammantaget ger handlingsplanerna en konkret bild av hur utvecklingsarbetet kan tas vidare, och utgör därmed en naturlig utgångspunkt för rapportens avslutande slutsatser.

7. Resultat från utvärderingen av BLN

Utvärderingen genomfördes efter avslutat arbete och syftade till att fånga deltagarnas upplevelse av arbetssättet och dess resultat, samt vilken betydelse deltagarna

bedömde att det kan få i det fortsatta utvecklingsarbetet. Den baseras på 22 svar, vilket motsvarar en svarsfrekvens på 79 %. Utvärderingen genomfördes genom en anonym enkät efter avslutat arbete och innehöll både skattningsfrågor och öppna fritextsvar.

Deltagarna representerar en bredd av verksamheter och roller, där majoriteten utgörs av yrkesverksamma inom socialtjänst, skola och andra kommunala funktioner, tillsammans med anhöriga och andra aktörer.

Genomförande och arbetsform

Utvärderingen visar att arbetssättet med blandade lärande nätverk har fungerat mycket väl. Samtalen bedömdes som mycket bra eller ganska bra av samtliga deltagare, varav 86 % angav att de fungerade mycket bra.

Även stämningen i nätverken beskrivs som mycket god, där 91 % uppger att den varit mycket bra. Samtidigt framgår att alla deltagare upplevt att de kommit till tals i hög eller mycket hög grad, vilket tyder på att arbetsformen skapat förutsättningar för delaktighet och olika perspektiv.

Frågorna som låg till grund för diskussionerna, liksom de skriftliga sammanställningarna, får genomgående höga omdömen, vilket pekar på att strukturen och metodstödet fungerat som stöd i processen.

Lärande, samverkan och gemensam förståelse

I de öppna svaren framträder att nätverken bidragit till ökad kunskap, breddade perspektiv och en fördjupad förståelse för både anhörigas situation och andra verksamheters uppdrag. Flera deltagare lyfter att mötet mellan olika perspektiv varit avgörande:

“Det var ett bra forum där vi gav varandra mer information kring våra olika insatser och kring våra kunskaper om de anhörigas perspektiv.”

Arbetssättet har också bidragit till att skapa nya kontakter och samarbeten mellan verksamheter, vilket i flera fall redan lett till konkreta initiativ.

“Har gett möjlighet att skapa nya samarbeten som leder till konkreta aktiviteter.”

Från dialog till förändring

En viktig del av utvärderingen är i vilken grad deltagarna bedömer att arbetet kan leda till förändring. Här uppger en tydlig majoritet att deltagandet kan bidra till förbättringar, där 41 % svarar i mycket hög grad och 36 % i hög grad (totalt 77 %).

I de öppna svaren beskrivs hur arbetet lett till:

- konkreta förslag och idéer
- ökad förståelse som kan användas i verksamheter och styrning
- nya samarbeten och aktiviteter som redan påbörjats

“Det känns verkligen som det vi lyfte togs upp och ledde till konkreta förbättringsförslag.”

Samtidigt framkommer att genomförandet av större förändringar i vissa fall är beroende av beslut och prioriteringar på lednings- och politisk nivå.

Reflektioner och utvecklingsbehov

Utvärderingen visar också på några viktiga utvecklingspunkter. Flera deltagare lyfter behovet av fortsatt arbete efter nätverksträffarna, exempelvis i form av återkoppling, uppföljning och fortsatt samverkan.

Det finns också önskemål om att i större utsträckning involvera beslutsfattare, såsom chefer och politiker, i arbetet framåt.

“Nästa gång kanske bjuda in mer beslutsfattare. Politiker och chefer.”

Samtidigt framgår en tydlig vilja att fortsätta arbeta i liknande former, och att metoden i sig upplevs som ett värdefullt sätt att driva utveckling:

“BLN är ett superbra sätt att leda förändring i en kommun och med anhängarperspektivet i fokus.”

Sammantaget visar utvärderingen att arbetssättet inte bara bidragit till ökad kunskap och samverkan, utan också skapat förutsättningar för konkret utvecklingsarbete – vilket tas vidare i rapportens avslutande slutsatser.

8. Avslutande reflektioner och slutsatser

Följande reflektioner och slutsatser bygger på de iakttagelser som framkommit i de blandade lärande nätverken och i utvärderingen av arbetet.

Sammantaget framträder i materialet en riktning för det fortsatta arbetet: stödet till anhöriga och stödet till barn och unga i riskzon behöver utvecklas som delar av samma helhet. När stödet till barnet fungerar minskar belastningen på anhöriga, samtidigt som anhöriga har egna behov av stöd. Ett fungerande stöd till anhöriga är dessutom en viktig förutsättning för att insatser till barnet ska få effekt över tid.

Att ha ett helhetsperspektiv i arbetet med familjen innebär att uppmärksamma och beakta flera olika behov samtidigt, samt att parallellt kunna ge adekvata insatser till respektive person. Förutom rätt stöd till barnet, behöver anhöriga såsom föräldrar och syskon, få individuellt anpassat stöd utifrån sina egna behov. Det handlar inte enbart om att stärka möjligheterna för den anhörige att stödja barnet eller ungdomen med NPF, utan också om att få emotionellt, vägledande och återhämtande stöd för egen del.

Ett av de mest framträdande resultaten i materialet är behovet av samordning. I dag beskriver anhöriga hur de själva ofta får ta ett stort ansvar för att samordna kontakter mellan olika verksamheter, vilket skapar otydlighet och hög belastning. Samtidigt visar arbetet att det finns en gemensam bild av problemet och att konkreta lösningar har identifierats, exempelvis i form av en samordnande funktion som kan följa familjen över tid.

Resultaten visar att organisatoriska förutsättningar och stöd från ledningen, påverkar möjligheterna till samverkan mellan verksamheter. Detta framstår som betydelsefullt för att familjer ska få ett mer sammanhållet stöd.

Arbetet i kommunerna visar också att många av de utvecklingsområden som identifierats inte nödvändigtvis kräver nya insatser, utan snarare handlar om att tydliggöra ansvar, stärka samverkan och öka kunskapen om varandras uppdrag. Tillgänglig och anpassad information, ökad kunskap om NPF samt ett bemötande präglat av tillit och kontinuitet återkommer som centrala förutsättningar för att stödet ska fungera i praktiken. De lokala handlingsplanerna visar att det finns genomförbara vägar framåt. De konkretiserar hur arbetet kan organiseras inom befintliga strukturer eller genom riktade insatser, samt tydliggör möjliga arbetssätt och nästa steg.

Utvärderingen visar att arbetssättet med blandade lärande nätverk har skapat goda förutsättningar för detta utvecklingsarbete. Deltagarna beskriver ökad förståelse, nya samarbeten och att arbetet lett till konkreta förslag och i vissa fall redan påbörjade förändringar. Samtidigt lyfts behovet av fortsatt arbete, uppföljning och involvering av beslutsfattare för att säkerställa långsiktighet.

Denna rapport utgör ett underlag från projektets första år och ger en grund för det fortsatta utvecklingsarbetet under kommande projektfaser, med särskilt fokus på att stärka stödet till anhöriga som en del i arbetet med barn och unga i riskzon. Rapporten ger också ett underlag till kommunernas implementering av den nya lagstiftningen om stärkt stöd för anhöriga som börjar gälla den 1 juli 2026.

Referenser

Regeringskansliet (2022): *Nationell anhörigstrategi – inom hälso- och sjukvård och omsorg*. S2022/02134.

Socialstyrelsen (2025): *Nationella riktlinjer: Rekommendationer till socialtjänsten om psykisk ohälsa. En överblick av rekommendationerna i riktlinjerna om schizofreni, skadligt bruk och beroende samt adhd och autism*

Webbplatser, hämtade 2026-05-09 från:

Nationellt kompetenscentrum anhöriga (Nka) webbplats: [Blandade lärande nätverk | Nationellt kompetenscentrum anhöriga](#)

Socialstyrelsens webbplats Kunskapsguiden, om anhörigperspektiv i socialtjänsten och hälso- och sjukvården:

<https://kunskapsguiden.se/omraden-och-teman/arbetsmetoder-och-perspektiv/anhorigperspektiv-i-socialtjansten-och-halso--och-sjukvarden/>

Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM) webbplats, om att främja skolnärvaro:

<https://www.spsm.se/stod-och-rad/skolutveckling/framja-skolnarvaro/>

För övriga läshänvisningar till exempelvis kunskapsrapporter, systematiska översikter och vägledningar, se bilaga 1 med sammanställningar BLN 1 – 5.

Citat

Nämnda citat i rapporten är röster från deltagarna i kommunernas blandade lärande nätverk, återgivna från de lokala sammanställningarna.

Bilaga 1 - Sammanställningar BLN träff 1 - 5

Ung med NPF i riskzon Sammanställning BLN 1

Bakgrund

Syftet med BLN är att alla som medverkar i det blandade lärande nätverket i dialog delar med sig och delger erfarenheter samt kunskaper av betydelse för utveckling av stöd för *anhöriga till barn och unga med NPF-problematik som befinner sig i riskzon för socialt utanförskap och kriminalitet.*

Med riskzon avses unga personer som löper förhöjd risk att hamna i negativa risksituationer, så som kriminalitet, missbruk, skolmisslyckanden, psykisk ohälsa eller socialt utanförskap. Barn och unga med NPF löper ökad risk att hamna i utsatthet av olika slag. Målgrupp för projektet är unga med NPF i riskzon, föräldrar och vårdnadshavare, samt professionella.

Målet är att via deltagarna i nätverket utifrån den kunskap och erfarenhet som deltagarna har (år 1) samt utifrån den kunskap som framkommit i projektet (år 3) i dialog identifiera behov och stödinsatser av betydelse och planera för implementering av stödinsatser i verksamheterna. Målet är även att nätverken gör ett förslag till lokal plan som kan sanktioneras i och beslutas i lokal ledningsorganisation.

BLN som metod

Nationellt kompetenscentrum anhöriga (Nka) har under flera år arbetat med så kallade Blandade Lärande Nätverk (BLN). Målet med de lärande nätverken är att tillsammans lära av varandra, utbyta kunskaper och erfarenheter, samt att initiera och stödja lokalt utvecklingsarbete inom anhörigområdet. Gruppdeltagarnas individuella och unika kunskaper och erfarenheter berikar varandra. I detta BLN-projekt deltar två kommuner; Sollentuna och Strängnäs. Båda de lokala lärande nätverken består av personer med olika erfarenheter och bakgrund. De som deltar är anhöriga, personal, chefer, politiker och frivilliga och båda grupperna består av 14 personer. Några av dem som deltar utifrån sin yrkesroll har också egen erfarenhet av anhörigskap. Mötena dokumenteras i form av minnesanteckningar och lämnas vidare till Nka som sammanställer diskussionerna.

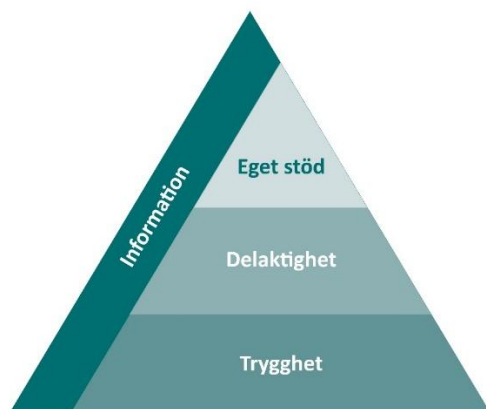
Med anhörig avses här den person som ger vård, stöd och omsorg till en närstående, i detta fall en förälder eller vårdnadshavare till barn eller ungdom med NPF-problematik. Även syskon och andra personer kan vara anhöriga.

Möte 1 – Diskussion: *Utifrån anhörigas situation, vad kan vara betydelsefullt stöd för anhöriga till unga personer i riskzon?*

Den första träffen i de lokala nätverken började med en presentation av deltagarna och samtalsledarna, samt tidsplan och arbetsformer för gruppen. Det gavs också en presentation om projektet och syftet med blandade lärande nätverk.

Minnesanteckningar från de lokala nätverken visar att det är svårt att sortera i vad som är stöd till anhörig och vad som är stöd till barnet/ungdomen. Ett bra stöd till barnet/ungdomen underlättar vanligen även för den anhörige föräldern/vårdsnadshavaren. Detta kan tydliggöras utifrån den nationella anhörigstrategin som fastställdes 2022. I den nationella anhörigstrategin framgår att det direkta stödet till anhöriga ska präglas av individualisering, flexibilitet och kvalitet. Detta innefattar bland annat att den anhöriges behov identifieras och att stödet utformas efter behov och önskemål, att rätt stöd ska ges vid rätt tidpunkt, samt att den närstående får insatser av hög kvalitet. Erkännande, respekt och delaktighet är dock det allra viktigaste, enklaste och mest efterfrågade stödet till anhöriga.

Den nationella anhörigstrategin lyfter fram tre områden: Att välfärdens insatser till den närstående ska fungera. Att välfärdens insatser ges med ett anhörigperspektiv, samt att anhöriga utifrån behov ges direkt stöd för egen del.

Anhörigperspektiv och anhörigas behov

- **Trygghet:** Att uppleva att välfärdens insatser till den närstående fungerar är en förutsättning för att anhörigas egna omsorgsinsatser ska kunna vara frivilliga och hålla en rimlig nivå. Bristande kvalitet och bristande tillgänglighet gällande vård och omsorg, leder till sämre förutsättningar för en god och jämlik hälsa både för den enskilde och för dennes anhöriga. God samverkan och samordning minskar risken för att en anhörig behöver ta på sig ett organisatoriskt eller koordinerande ansvar för den enskilde. Här är anhörigperspektiv i de olika verksamheterna ett grundfundament.
- **Delaktighet:** Att insatserna till den närstående ges med ett anhörigperspektiv. Detta innefattar synliggöra anhöriga, att vård och omsorg ges med beaktande av

den anhöriges behov av delaktighet och information, att man samverkar med den anhörige, uppmärksammar den anhöriges insatser och tar hänsyn till dennes behov. Anhörigperspektivet behöver stärkas både på system- och organisationsnivå så väl som i myndighetsutövning och i utförandet.

- **Eget stöd:** Att beakta den anhöriges behov av stöd för egen del, just i sin roll som anhörig. Detta kan exempelvis innefatta information, utbildning, rådgivning, avlösning, hemtjänst, ekonomiskt stöd, samtalsstöd och hälsofrämjande stöd. Detta innebär att den anhörige i förhållande till socialtjänstens verksamhet med insatser till identifierade målgrupper i särskilt behov av stöd, blir sedd som *den enskilde*.
- **Information:** I alla tre delar är vikten av fungerande information och kommunikation central. Verksamheterna behöver ge adekvat och trygghetsskapande information om sin verksamhet och på vilket sätt välfärdens insatser fungerar, någon behöver bemöta och ta emot den anhöriges information på ett inkluderande sätt. Det behöver också finnas lättillgänglig information om vilket stöd den anhörige kan erhålla och/eller ansöka om för egen del och den anhörige behöver också få den information som hen har behov av för egen del så väl som att få kommunicera med någon om sin egen livssituation och sina egna behov.

På Socialstyrelsens webbsida *Kunskapsguiden* beskrivs att anhörigperspektivet praktiskt kan skilja sig åt beroende på vilken verksamhet det handlar om, men att det grundläggande är att chefer och medarbetare:

- ser och lyssnar på den anhörige,
- håller den anhörige informerad om en enskildes hälsa, vård och omsorg, under förutsättning att den enskilde ger sitt samtycke och att den anhörige vill vara delaktig,
- har kännedom om vilket stöd och hjälp som den anhörige ger och vad anhörigskapet innebär för den anhörige,
- tar tillvara den anhöriges kunskaper och erfarenheter,
- uppmärksammar den anhöriges egna behov av stöd.

Referenser:

Regeringskansliet (2022): Nationell anhörigstrategi – inom hälso- och sjukvård och omsorg. S2022/02134. Stockholm: Socialdepartementet

Socialstyrelsens webbsida, Kunskapsguiden, om anhörigperspektiv i socialtjänsten och hälso- och sjukvården: <https://kunskapsguiden.se/omraden-och-teman/arbetsmetoder-och-perspektiv/anhorigperspektiv-i-socialtjansten-och-halso--och-sjukvarden/>

De lokala diskussionerna är här sammanställda och indelade i de tre olika områden som beskrivs i anhörigstrategin.

Eget stöd för egen del, i sin roll som anhörig

Anhöriga kan behöva stöd i form av samtal. Detta kan ske genom anhörigkonsulenter, familjestöd, familjeteam, Minimaria eller liknande. Det är också viktigt att syskon och andra familjemedlemmar får det stöd de behöver då de kan drabbas hårt av saker som händer.

Anhöriga kan behöva en koordinator, samordnare, eller ett personligt ombud, lika väl som barnet/ungdomen kan behöva en sådan funktion. Det behöver finnas en fysisk person som hjälper den anhörige med rättigheter och skyldigheter. Som har kunskap om vilka blanketter och ansökningar som kan göras, vilka insatser som finns tillgängliga och som *hjälper till rent praktiskt*. Detta kan exempelvis lösas genom att den anhörige får besökstid då man sitter tillsammans och fyller i ansökningar. Det behöver finnas en person som föräldrarna/vårdnadshavarna kan ha förtroende för och som kan fungera som ett tryggt stöd. Ett viktigt stöd är föräldrastöd, men anpassat efter behov. Exempelvis i form av handledning. Att föräldern/vårdnadshavaren får verktyg att hantera det som är svårt.

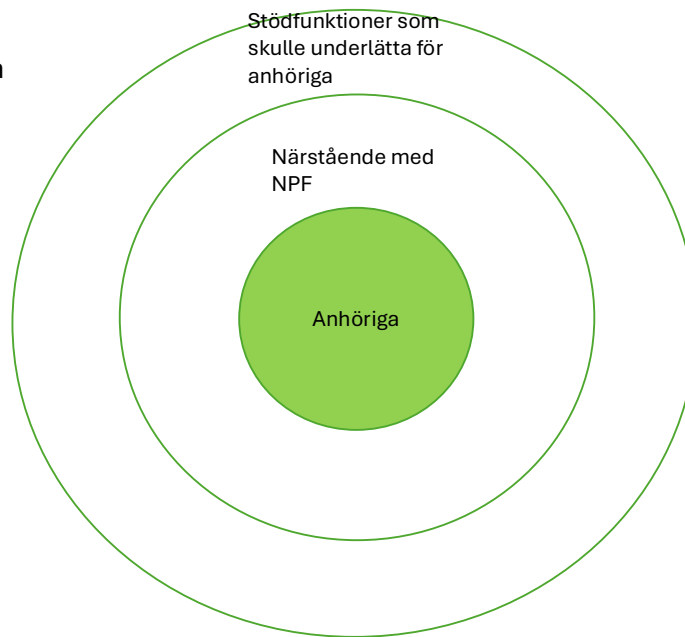
Föräldrar/vårdnadshavare vill kunna ingå i anhörignätverk. Att ha möjlighet att träffa andra, exempelvis för att få prata av sig om vardagen ihop med andra föräldrar i liknandes situation.

Andra önskvärda stöd till anhöriga är avlastning samt ekonomisk ersättning för de insatser de gör.

Föräldrar/vårdnadshavare efterfrågar också någon form av stöd från polisen efter händelse där polis varit inkopplad, exempelvis ett "dagen-efter-samtal", med uppföljning om hur det gått och hur det känns.

Anhörigstödet behöver vara lätt tillgängligt. Alla instanser behöver veta om varandra och kunna informera om vad som finns samt kunna hänvisa rätt. Det borde också finnas ett samarbete mellan skolors elevhälsoteam och det kommunala anhörigstödet, så att anhörigkonsulenter eller motsvarande kan ta kontakt med vårdnadshavare istället för att trötta och slutkörda föräldrar/vårdnadshavare ska behöva leta efter stöd.

Utifrån anhörigas situation. Vad kan vara betydelsefullt stöd för anhöriga till personer i riskzonen?

Figuren tydliggör hur man kan se på stöd till anhöriga. Stödet kan vara *direkt*, riktat till den anhörige, eller *indirekt* genom stöd riktat till den närstående. Stöd till den närstående kan utgöra ett stort och viktigt stöd till den anhörige, men inte alltid.

Nedan följer sammanställning av de lokala nätverkens diskussioner som rör verksamheters anhörigperspektiv och stöd till närstående.

Delaktighet och inflytande. Uppmärksammande, samverkan och dialog med den anhörige.

Hela familjen berörs och familjen som helhet är också viktig. Det vore bra med en samordningsfunktion som har ett systemteoretiskt tänk. Man efterfrågar också en person som kan vara en brygga mellan hem och skola, en stadig person som kan hjälpa till på båda arenorna (både i hemmet och i skolan) och som kan röra sig mellan hem, skola och socialtjänst – mellan yrkesverksamma, barnet/ungdomen och föräldrarna/vårdnadshavare. Någon som inte är fast i sin yrkesroll och som kan tänka utanför boxen och även våga lyssna på anhöriga och implementera deras idéer. Det är bra om insatser kan ske parallellt, till både barnet/ungdomen och till föräldern/vårdnadshavaren samtidigt. Man ser gärna en koordinator som har en fristående roll, en neutral person som inte är låst av uppdrag från respektive verksamhet (exempelvis skola eller socialtjänst), utan snarare arbetar på uppdrag av familjen/barnet/föräldrarna. Ungefär som det fungerar med yrkesrollen personligt ombud.

”När föräldern får verktyg att hantera det som är svårt för hen och barnet får verktyg att klara sina utmaningar och båda får stöd och avlastning, ges bästa förutsättningarna till hållbar förändring”

Att få en gemensam bild över riskfaktorer och problematik. Detta kräver dialog och kommunikation. Samtidigt är det viktigt att professionerna belyser det som faktiskt fungerar, att föräldrar/vårdnadshavare och barnet/ungdomen också får en mer positiv återkoppling.

Skolan borde utse en person som är föräldrarnas kontakt på skolan. En (inte flera olika) som man kan ha all uppföljning med.

Stadiebyten är ofta problematiska, här behöver man arbeta i tidigt skede och ha tät kommunikation med föräldrar/vårdnadshavare. Det är också svårt med övergången när ungdomen blir myndig.

Ett bra stöd handlar mycket om kommunikation och dialog. Att föräldrarna/vårdnadshavarna har en mottagare som tar emot deras oro eller problembeskrivningar, någon som kan ge trygghet i att man kommer att arbeta med utmaningarna. Att föräldrarna/vårdnadshavarna får en känsla av att bli lyssnade på och att det prioriteras, samtidigt som man får möjlighet till återkoppling – att någon håller kontakten med dem och att det finns en långsiktig kontinuitet.

Trygghet – att barnet/ungdomen får adekvat stöd, vård och omsorg och att verksamheterna har ett anhörigperspektiv

Det vore bra med någon form av samordnare, en sammanhållande person – ofta är det mycket möten överallt. En koordinator, ombud eller en ”tågvärd på NPF-resan” för barnet/ungdomen. Så att barnet känner att det finns någon som finns för hen och som står på barnets/ungdomens sida. Denna person behöver ha en ödmjukhet och kunna hantera barnets/ungdomens känslighet. Personen behöver ha kunskap om hur den ska bemöta målgruppen. Personen får gärna ha en neutral position med större möjlighet att agera (än skolpersonal, socialtjänst osv). Om barnet/ungdomen hade ett ombud eller liknande funktion, skulle det vara mycket avlastande för föräldrar/vårdnadshavare.

Det hade också varit bra med *en väg in*, till alla olika verksamheter inom LSS (lag om stöd och service till vissa funktionshindrade), socialtjänsten, barn- och ungdomspsykiatri och habiliteringen. Ofta upplever anhöriga en stor frustration över att allt tar för lång tid. Lång väntan på exempelvis ett läkarbesök, i väntan på och under utredning. Då hinner barnet/ungdomen utveckla pålagringar i sitt mående. Exempelvis kan depression utvecklas som en följd av att ungdomen ”misslyckas” då den får vänta så länge på rätt stöd för sin NPF. När diagnosen väl kommer finns mer psykisk ohälsa och större svårigheter än det var från början, i och med att vårdkedjan tagit för lång tid.

Stödsystemet borde kunna tänka mer utanför boxen och personal behöver ha *mandat* från organisationen/verksamheten att få tänka utanför boxen, exempel på detta är att få lov att möta barnet/ungdomen på ett mer neutralt ställe än samtalsrummet på BUP. Man borde istället kunna gå på en promenad, åka bil eller göra ett hembesök. Detta skulle innebära att stödet blir mer lättillgängligt.

Det borde finnas en rutin för att tänka utanför boxen: "Om barnet inte vill komma till BUP. Vad gör vi då?"

Anhörig: "Jag hade önskat att X hade fått en diagnos när hen var yngre, då när vi hade kontakt med psykiatrisk vård. Det hade säkert gjort det lättare för hen samt för mig som förälder" förälder"

Mycket kan hända i glappet mellan där skoldagen slutar och den tid som det tar innan föräldrarna kommer hem. Det vore bra med fritidsgårdar och alternativa aktiviteter för barn och unga, helst med personal som har kunskap inom NPF. Barnet/ungdomen borde kunna få tillgång till någon trygg person som kan hjälpa den unge att komma iväg till aktiviteten, kanske konkret hämta. Kanske man också kan ordna särskilda helgaktiviteter. Just att skapa delaktighet och nya sammanhang för barnen/ungdomarna är viktigt, det avlastar samtidigt föräldrarna. Det måste ske med förståelse för NPF och barnets situation och utan att man sätter för mycket press på dem eller på föräldrarna/vårdnadshavarna. Det vore också bra om fritidsgårdar kan ha öppet på dagtid för barn med NPF som inte är i skolan. Detta då det kan vara bra att komma iväg till det sammanhanget någon gång per vecka. Kanske tillsammans med förälder. Kanske i samverkan med bibliotek och /eller anhörigkonsulenter.

Ett annat stöd är att personal har kunskap om NPF och kan hjälpa till att anpassa skolmiljöer, samt vara bättre på att motivera den unge. Att personal har ett bra bemötande och kan ställa frågor till barnen på "rätt sätt". Det behöver vara flera trygga vuxna runt barnen. Ett gott exempel är skolor som har skolsocionomer, det kan vara någon form av "case manager" på skolan, som ger socialt stöd och samtidigt är en sorts utvecklingspedagog. Det behöver också arbetas med strukturella frågor inom olika verksamheter, så att stödet inte ska vara avhängigt att enstaka personal gör det lilla extra, utan en självklarhet utifrån ett uttalat ansvar för aktiviteten/insatsen/stödet.

Skolan behöver ha samarbete med familjen, samt även förmedla trygghet och ha ett gott bemötande som speglar att man är öppen för att samarbeta.

Familjer i sin helhet behöver få ett NPF-anpassat bemötande och tydlig kortfattad information, både till barnet/ungdomen och till föräldrar/vårdnadshavare. En fråga som alltid borde ställas till anhöriga: **"Har ni fått den hjälpen ni behöver"**

Barn och unga kan behöva hjälp att ta eget ansvar, exempelvis om de är unga vuxna och ska flytta till eget boende och där det kan behövas mycket stöd i övergången. Det är också en framgångsfaktor att få en känsla av att vara delaktig, exempelvis när man pratar med barnet/ungdomen själv om anpassningar i skolan eller vid planering av insatser.

SSPF (skola, socialtjänst, polis och fritid) är en bra samverkansform, här samverkar olika instanser istället för att problem skickas runt.

Mer kunskap till alla, om generella riskfaktorer som exempelvis sociala medier.

Maria Hagiwara och Susan Svenman

Möjliggörare/praktiker Nka

2025-12-09

Ung med NPF i riskzon Sammanställning BLN 2

Möte 2 – Diskussion: Finns det områden som idag inom er kommun/region som fungerar som bra stöd för anhöriga till unga i riskzon?

*Gemensamt för alla grupper är att vi kom fram till att **ett gott stöd för barnet är ett viktigt stöd för anhöriga**. De flesta goda exempel vi kom på handlar mycket om samverkan.*

Nedan följer en sammanställning från de två deltagande kommunerna, Sollentuna och Strängnäs. Sammanställningen är indelad utifrån anhörigtriangeln (se bild i sammanställning 1).

Eget stöd för egen del, i sin roll som anhörig

Familjefokuserade insatser, exempelvis föräldrastöd genom Minimaria. Det erbjuds idag individuellt, men kommer i framtiden även att erbjudas i grupp.

Man har uppmärksammat att man behöver erbjuda stöd på andra språk än svenska. Både det individuella stödet, men även exempelvis ABC-grupper för föräldrar som idag enbart ges på svenska. Det handlar också om att tillgängliggöra hemsida och information (språkligt och på andra sätt) och en kommun uppger att man anlitat en kommunikationsbyrå som ska arbeta med detta.

Från socialtjänsten upplever man ett stort behov av samordning och att de beviljar insatser som samordnar stödet. Man kan exempelvis bevilja stöd i form av SSPF-samverkan som en insats.

SIG-koordinatorer och det arbete som SSPF utför fungerar väldigt bra, en framgångsfaktor är att mötesledaren är neutral. Socialtjänsten har erfarenhet av att föräldrar bekräftar *att det är fint att se så många samlade för att hjälpa deras barn*. Från skolan uppges också att SSPF fungerar bra, att upplevelsen är *att de går in med hjärtat och vill hjälpa, de utgår från barnet*.

Personal uppger att *”Habiliteringen tycker jag fungerar bra”* och att *”Anhörigkonsulenter gör ett bra jobb”*, utifrån ett anhörigcentrerat synsätt. *”Anhörigcentrum fungerar bra då de arbetar med alla åldrar och alla målgrupper”*, vilket innebär att även denna målgrupp kan få stöd. Man slussas inte vidare, det blir en tydlighet i vart det finns stöd för egen del.

”Gängsnack” lyfts fram som ett bra informationsmaterial för vuxna för att använda i samtal med barn.

Anhöriga lyfter fram vikten av att man blir sedd som familj, att de som arbetar ser hela sammanhanget. Det är också viktigt med snabbt stöd och att bli bekräftad: *”Sen hade vi en fantastisk handläggare, hon fanns där, var lyhörd och jag kunde ringa henne och få stöd direkt”*. Anhöriga lyfter också fram föräldragrupper som fyller en viktig funktion för att man inte behöver känna att man är ensam. SIP är bra när det fungerar, t ex att rätt personer är inbjudna och kommer på mötet, samt att mötet hålls professionellt utifrån given arbetsmodell. Det finns en risk att man tappar förtroendet/hoppet när man deltar på möten som inte ”leder” någonstans.

Både personal och anhöriga uppger att det är mycket möten och mycket information att hantera. Vikten av få stöd i att navigera lyfts fram i detta anhörigcitat: *”När min son fick svar på sin utredning i våras fick vi info om att vi kunde söka omvårdnadsbidrag och kontakta ADHD-center, det var det. Jag upplever att som anhörig får man söka stöd och info själv. Men hur ska man få reda på allt stöd som erbjuds? Jag skulle gärna vilja ha en lathund på samhällets stöd och insatser, gärna på flera olika språk”*.

Viktigt med tidiga insatser, exempelvis genom skolsociala stödteamet. Där kan både föräldrar och skola ansöka om stöd. Även barnhälsovården, BVC är en viktig verksamhet i förhållande till tidiga insatser.

Delaktighet och inflytande. Uppmärksammande, samverkan och dialog med den anhörige.

Det är viktigt att kunna gå utanför boxen och fokusera på att **alla** kan göra något för ett barn. SSPF-teamet påpekar att man behöver lyfta det som fungerar och bekräfta det högt och tydligt så att alla hör. Ett medvetet arbetssätt är exempelvis att kontakta föräldrarna för att förmedla något positivt: *”Vi vill även vara en tillitsbank för anhöriga, om vi ska få föräldrar att orka svara i telefonen när vi ringer så behöver de även få samtal från oss som säger bra saker om deras barn, att vi bekräftar det som fungerar och är bra”*.

Många uppger att det är viktigt med delaktighet från olika perspektiv i olika nätverk. Men också att det är en framgångsfaktor när det finns en **vilja** att göra saker bättre för kommunen. Det är fint med eldsjälar. Någon säger: *”Vissa individer. När man möter modiga människor som har rätt bemötande- det kan göra stor skillnad - människor som vågar samverka”*. Kanske detta handlar om förnimmelsen av att andra ser och upplever denna vilja, intentionen och hjärtat bakom insatserna.

Trygghet – att barnet/ungdomen får adekvat stöd, vård och omsorg och att verksamheterna har ett anhörigperspektiv

Anhöriga uppger att man samtalat utifrån anhörigtriangeln (se sammanställning 1) och att fungerande vård, omsorg och skola är grunden i stödet till anhöriga.

Flera uppger att fältarbetare och mobila fritidsledare är viktiga som insatser. Allt som fångar upp målgruppen på fritiden. *”Fältarbetarna här i kommunen arbetar jättebra, de*

är ute bland ungdomar, ser, lyssnar och ”stör” om de försöker hitta på något dumt” och ”Om man inte lyckas i skolan- kanske man ändå har något utanför skolan som känns meningsfullt.” Även socialtjänstens familjeteam, familjeterapeuter, kontaktpersoner och elevhälsoteam är viktiga. Liksom ungdomsjouren och funktionsrättsrådet.

Särskilt lyfter man fram de verksamheter där man ser sammanhanget, hela familjen. Att man kan arbeta parallellt med barnet **och** föräldrarna.

Annat som nämns är bland annat att kulturskolan, föreningslivet och svenska kyrkan är viktiga delar, särskilt när det finns anpassningar till barn/unga med NPF. På bibliotek finns lättillgängliga böcker om NPF, bra organiserat av en tillgänglighetsbibliotekarie. En kravlös plats för alla. Biblioteket erbjuder också träffar till barn/unga med NPF. Det är också positivt att det erbjuds kostnadsfria aktiviteter för barn och unga. Kontakten med Attention, Familjeakademin och olika andra organisationer/nätverk är viktiga komplement för både barn/unga med NPF och till föräldrar. Några nätverk har växt fram genom kommunens anhörigstöd.

Några delar som även innefattar kunskapsspridning och kompetensutveckling är exempelvis:

”Vi har ett nätverk i kommunen som heter SAGA (Samarbete Gemensamt Ansvar, inom region Stockholm). Det är en samverkan kring barn i förskoleålder och deras föräldrar. BUP och förskolor träffas, lyfter behov och stöd. SAGA erbjuder även föreläsningar för personal.”

”Centrala barn- och elevhälsan jobbar i tvärprofessionella team. Specialpedagog, kurator, skolpsykolog jobbar tillsammans. De handleder, utbildar, informerar personal, skolor... om vi samarbetar kan vi erbjuda en större del av kakan”

”Traumamedveten omsorg har vi erbjudit till personalgruppen, det har varit uppskattat.”

Lästips utifrån diskussion, omgång 2:

Nationella riktlinjer med rekommendationer till socialtjänsten om psykisk ohälsa, gavs ut i september 2025. [Nationella riktlinjer – Rekommendationer till socialtjänsten om psykisk ohälsa](#). I denna kan man bland annat läsa om vilka insatser som rekommenderas vid autism och adhd. Vid adhd eller autism och komplexa behov, rekommenderas att socialtjänsten erbjuder en vård- och stödsamordnare som samordnar kontakterna med myndigheter, hälso- och sjukvården och socialtjänsten. Om barnet/ungdomen har misstänkt eller fastställd adhd eller autism och visar tecken på ogynnsam utveckling, rekommenderas att socialtjänsten samordnar insatser tidigt. Med hälso- och sjukvård, skola, samt i dialog med barnet och barnets vårdnadshavare. Socialtjänsten rekommenderas också att erbjuda föräldraskapsstöd till vårdnadshavare.

Statens beredning för medicinsk och social utvärdering (SBU) har gjort en granskning av en systematisk översikt. Länk: [Föräldrastöd stärker relationen i familjer med barn med intellektuell funktionsnedsättning med eller utan autism](#). Översikten visar att

strukturerade föräldraskapsstödande insatser har en positiv effekt på relationen i de här familjerna. Särskilt effektivt är insatser som innefattar fler än 12 mötestillfällen och som kombinerar utbildning med föräldraträning, samtidigt som man lyfter fram vikten av att familjens behov bör styra valet av stöd. Sammanställningen är specifik för den målgrupp som granskats, men kan ändå ge inspiration för stöd till andra målgrupper.

Det finns också en ny *guide från Socialstyrelsen, för arbetet med barn och unga i organiserad brottslighet*. Guiden är en praktisk vägledning som riktas till olika samhällsaktörer som socialtjänst, polis, skola, hälso- och sjukvård och civilsamhället, i syfte att motverka att barn och unga dras in i gängkriminalitet. Länk: [Ny guide för arbetet med barn och unga i organiserad brottslighet - Socialstyrelsen](#)

Koordinatorstöd för föräldrar som har barn med funktionsnedsättning. Länk: [Fungerar koordinatorstöd i Sverige? | Nationellt kompetenscentrum anhöriga](#). Nka hade tidigare ett treårigt projekt som nu är avslutat. Alla kommuner kan utifrån kommunalt självstyre själva bestämma om de vill skapa en tjänst med koordinatorstöd för denna målgrupp. Det Nka kan bidra med är att alla som har en sådan tjänst, är välkomna att delta i ett nätverk för koordinatörer. Detta nätverk administreras av Nka. Nka står också för metodstöd och bidrar till kunskapsspridning genom att nya koordinatörer kan få ta del av det avslutade projektets erfarenheter, samt att man genom nätverket kan få ta del av kollegial handledning. För mer information, kontakta Mona Pihl, möjliggörare/praktiker på Nka. Tel. 072-2443550. E-post: mona.pihl@anhoriga.se

Hur får man föräldrar att delta i stödinsatser för barn med beteendeproblem? En ny rapport från Statens beredning för medicinsk och social utvärdering (SBU) ger viktiga insikter om bland annat olika behov hos mammor och pappor. Länk: [Så kan fler mammor och pappor nås av föräldrastöd](#). SBU har också fått ett regeringsuppdrag att stärka kunskapen om adhd och autism, vilket de ska slutredovisa i maj 2027. Länk: [Regeringen ger SBU uppdrag att utveckla och stärka kunskapen om adhd och autism - Regeringen.se](#)

Maria Hagiwara och Susan Svenman
Mojliggorare/praktiker Nka
2026-01-13

Ung med NPF i riskzon Sammanställning BLN 3

Denna sammanställning bygger på anteckningar och diskussioner från BLN-träff 3 i Sollentuna och Strängnäs. Underlagen består av anhörigas och professionellas perspektiv på vilka förbättringsområden som finns idag när det gäller stöd till anhöriga till unga med NPF i riskzon.

Möte 3 – Utifrån anhörigas situation, finns det förbättringsområden inom er kommun/region för att stödja anhöriga till unga med NPF i riskzon?

Direkt stöd till anhöriga

Anhöriga beskriver att det ofta krävs mycket egen kraft för att få tillgång till rätt stöd och insatser. Flera berättar om långa väntetider till utredning och diagnos, och om hur de upplever att de behöver kämpa för att bli lyssnade på. En anhörig uttrycker det som: ”Jag fick kriga för att min son skulle få en utredning. Längre ville de inte lyssna på mig som anhörig.”

Ett tydligt återkommande tema är att familjer upplever sig bli slussade mellan olika verksamheter utan att någon tar ett samlat ansvar. Anhöriga beskriver ett behov av att någon tar stafettpippen och håller ihop kontakterna över tid, särskilt vid övergångar i skola och mellan olika verksamheter. ”Det hade behövts en koordinator från början – någon som hade koll hela vägen”, beskriver en anhörig. Även professionella lyfter behovet av samordnande roller som kan avlasta anhöriga och bidra till tydligare struktur.

Ekonomiska frågor framkommer som ett område där anhöriga upplever stor osäkerhet. Det handlar bland annat om bostadsbidrag, omvårdnadsbidrag och ersättningar från försäkringsbolag, där information upplevs som svår att få och ibland nås av en slump. ”Det var bara tur att jag träffade en lärare som tipsade mig”, beskriver en anhörig. Behovet av samlad, lättillgänglig och begriplig information om vilket stöd som finns, och vilka rättigheter och skyldigheter som gäller, återkommer tydligt. Informationen behöver också nå ut via trygga personer eller verksamheter som anhöriga redan har kontakt med, och inte enbart via hemsidor.

Många anhöriga beskriver ett stort behov av avlastning för att orka långsiktigt. Exempel som nämns är kontaktperson eller kontaktfamilj till barnet, vilket kan skapa utrymme för återhämtning. Man behöver också hitta vägar för att möjliggöra deltagande i viktiga möten med skola och socialtjänst. Anhöriga beskriver också behov av eget stöd, särskilt i situationer om de själva har NPF eller psykisk ohälsa.

Vid LVU-placeringar upplever anhöriga att fokus helt hamnar på barnet, medan deras eget mående hamnar i skymundan. Anhöriga beskriver perioder av stark stress, oro och nedstämdhet, utan att få stöd för sin egen situation. Samtidigt lyfts vikten av att de professionella som arbetar med barn alltid behöver ta tillvara på vårdnadshavares

kunskap om barnet, till exempel genom förmöten, hembesök och frågor om vad som skapar trygghet och vad barnet har svårt för.

Två förbättringsområden som särskilt lyfts när det gäller stöd till anhöriga är:

- behovet av en samordnande funktion eller koordinator med anhörigfokus, som tar helhetsansvar och följer familjen över tid
- behovet av tydlig, samlad och lättillgänglig information om stöd, bidrag/ersättningar och insatser, samt avlastande stöd som gör det möjligt för anhöriga att orka långsiktigt

Stöd till ungdomen

Långa handläggningstider beskrivs som ett stort problem av både anhöriga och professionella. Det finns exempel på flera års väntan från första kontakt till genomförd utredning och diagnos. Anhöriga uttrycker en önskan om att stöd sätts in tidigare, innan problem hinner bli mer omfattande. Som en deltagare uttrycker det: "Alla insatser måste vara snabbare på tåget för att undvika pålagringar."

Bristande kontinuitet i vårdkontakter lyfts tydligt, särskilt inom BUP. Det finns exempel där ungdomar har behövt byta behandlare många gånger, vilket innebär att de tvingas återberätta sin historia vid upprepade tillfällen. Detta beskrivs som påfrestande för både barnet och familjen.

Samverkan mellan olika aktörer beskrivs som otillräcklig i flera situationer. Ett tydligt exempel är gränsdragningen mellan BUP och missbruksvård, där ungdomar riskerar att falla mellan stolarna beroende på vilken problematik som bedöms vara mest framträdande. Ett annat exempel är gränsdragningen mellan BUP och socialtjänst, där ungdomar med psykisk ohälsa, som samtidigt lever i en familj med konfliktfyllda familjerelationer, också riskerar att hamna mellan stolarna utifrån verksamheternas olika ansvarsområden. Liknande svårigheter lyfts när det gäller barn och unga med hög skolfrånvaro, där vissa stödformer inte omfattar dem som redan har omfattande frånvaro, vilket innebär att de med störst behov ibland får minst stöd.

Det lyfts att insatser som riktar sig till både barn och föräldrar parallellt kan vara viktiga, och att stöd behöver ges med långsiktighet och följas upp över tid. Bristande vuxenstöd kring barnet kan försena och försvåra behandling och andra insatser, vilket gör samordning och tydligt ansvar särskilt viktigt.

Ett annat exempel på förbättringsområde är att ta fram anpassad information för ungdomar med NPF. Verksamheter kan behöva uppdatera sitt informationsmaterial (tryckt och digitalt) och anpassa det efter ungdomarnas olika behov. Unga med NPF, särskilt ADHD, känner inte alltid igen sig i material som vänder sig till "*funktionsnedsatta*" och kan uppleva bildstödet som föråldrat och stigmatiserande.

Två förbättringsområden som särskilt lyfts när det gäller stöd till ungdomen är:

- kortare handläggningstider och tydligare ingångar till vård och stöd, med större

kontinuitet i kontakter

- förbättrad samverkan mellan vård, skola och socialtjänst, inklusive bättre gränsöverskridande förhållningssätt, så att ungdomar inte faller mellan stolarna

Övrigt – kompetens, samverkan och långsiktighet

I diskussionerna lyfts behovet av ökad kunskap, gemensamt lärande och tydligare samverkansstrukturer mellan professionella. Det finns en samsyn kring att samverkan fungerar bättre när ansvar är tydligt och när professionella har kunskap om varandras uppdrag och insatser. Gemensamma fallbeskrivningar (case) och övningar lyfts som ett sätt att stärka samverkan och synliggöra organisatoriska glapp.

Modeller som ”keps-modellen”, där det är tydligt vem som har ansvar i olika skeden, nämns som ett konkret övningsverktyg för att undvika att familjer slussas runt. Det framhålls att både anhöriga och professionella behöver kunna efterfråga tydlighet kring vem som har ansvar.

Den nya socialtjänstlagen, som öppnar upp för ökad informationsdelning mellan aktörer, beskrivs som positiv ur ett samverkansperspektiv. Samtidigt lyfts behovet av att redan framarbetade och antagna modeller, exempelvis Strängnäs ”Tillsammans-för-barnets-bästa-modell”, faktiskt implementeras.

Planering inför 18-årsdagen beskrivs som särskilt viktig. Anhöriga uttrycker behov av att planering sker i god tid, inklusive arbete med samtycke, för att möjliggöra fortsatt stöd efter myndighetsåldern. Även behovet av att uppmärksamma syskon och skolövergångar lyfts.

Något som diskuterades vid förra träffen, var det som handlar om att det är viktigt att man ser att det finns en **vilja** att göra saker bättre för ungdomen. Att de verksamheter och de professionella som kan förmedla känslan av vilja, intention och hjärtat bakom insatserna, lättare verkar få omgivningen att känna att de är ”bra”. En kommentar på detta kan vara att allmänheten behöver ha **tillit** till att professionen har den kunskap och förmåga som krävs. Och att kunna ”kroka arm” med föräldrarna förutsätter att det finns tillit. Professionella behöver därför ha både handlingsförmåga och handlingsutrymme för att lyckas med att bygga en tillitsbank gentemot anhöriga. De professionella som är i samklang med sin organisation har sannolikt en tryggare professionell roll och därmed också större chans att ge ett adekvat och gott bemötande.

Sammantaget visar diskussionerna vikten av ett mer sammanhållet och långsiktigt arbetssätt, där anhörigperspektivet finns med i alla delar och där samverkan är ett verktyg på riktigt, inte något som sker först när problemen blivit omfattande.

Läsa mer

Om ni inte redan har koll på detta, så kommer här tips från Specialpedagogiska skolmyndigheten, SPSM. De har en webbsida som heter Stöd och råd, utifrån att främja skolnärvaro: [Främja skolnärvaro](#). Där finns också länkar till Skolverkets olika rapporter om elevfrånvaro och systematiska insatser, forskningsinstitutet IFOUS rapport om samverkan och samordnat stöd vid närvaroproblem och mycket mer. Även Socialstyrelsens webbsida Kunskapsguiden tar upp ämnet Förebygga skolfrånvaro: [Förebygga skolfrånvaro - Kunskapsguiden](#), där man bland annat ger tips på samverkan och tvärprofessionella arbetssätt.

Vi kan också tipsa om Forskning.se. De har en webbsida med lättillgänglig forskning som berör NPF: [Forskning om npf - forskning.se](#).

Lästips om tillit: Louise Bringselius var tidigare vetenskaplig rådgivare och forskningsledare för statens Tillitsdelegation och hon ger i sina böcker exempel på hur man kan arbeta med tillit i kontakten med medborgare, hur man kan samskapa insatser i den egna verksamheten tillsammans med medborgare, hur man i styrning och ledning kan skapa bättre förutsättningar för utveckling och samverkan, samt mycket annat. Med medborgare kan man i detta fall tolka in både ungdomar och anhöriga. Här är några av hennes böcker:

Tillit - En ledningsfilosofi för framtidens offentliga sektor

Tillitsbaserat ledarskap – Från pinnräknande till samskapande

Vägar till en god kultur – Tillit, lärande och etik

Maria Hagiwara och Susan Svenman

Möjliggörare/praktiker Nka

2026-01-27

Ung med NPF i riskzon Sammanställning BLN 4

Denna sammanställning baseras på anteckningar från BLN-träffar genomförda i Strängnäs och Sollentuna kommuner. Sammanställningen är strukturerad utifrån tre huvudfrågeställningar:

- Vilka områden är särskilt betydelsefulla att prioritera för utveckling?
- Hur kan dessa implementeras lokalt i samverkan?
- Vem eller vilka verksamheter ska ansvara för utvecklingen?

Del 1: Prioriterade områden för utveckling

Nedan redovisas de områden som framkommer som särskilt angelägna att prioritera i båda kommunerna, sammanvägda och tematiserade. Där kommunerna lyfter samma behov redovisas detta sammantaget, och kommunspecifika perspektiv anges.

1. Samordning och koordinatorkfunktion

Det enskilt tydligaste behovet i bägge kommunerna är en samordnande funktion – en person eller roll som håller ihop alla insatser kring ett barn och dess familj. I dag bärs detta ansvar ofta av vårdnadshavarna själva, vilket leder till hög belastning, fragmenterade insatser och otydlig ansvarsfördelning.

Strängnäs

- Socialnämnden bör ta beslut om en ny tjänst: Anhörigsamordnare inom NPF.
- Koordinator/samordnare bör finnas, gärna även inom flera olika verksamheter och med en gemensam ledningsgrupp.
- Rollen som samordnare bör vara en formell/uttalad del av tjänsten, förslagsvis 50%, med tydliga rollbeskrivning.
- Målet är att "barnet inte ska behöva vara ett ärende" – man måste se helhetsbilden.

Sollentuna

- En koordinator ska ha helhetsansvar för barnets kontakter och insatser – tidigt och förebyggande.
- Koordinatören behöver inte nödvändigtvis vara kopplad till socialtjänsten; en oberoende funktion lyfts som önskvärt, skolsocionomer lyfts som ett möjligt alternativ för denna koordinatörroll.
- Studiebesök föreslås till Karlstad (digitalt) och Järva som goda exempel på fungerande koordinatorkfunktioner.

"Att ha en koordinator som håller ihop alla kontakter, följer med och är spindeln i nätet. Tidigt och förebyggande. Det behöver inte vara en person som är kopplad till socialtjänsten, det kan vara en oberoende person" – SSPF, Sollentuna

2. Anhörigstöd och anhörigcenter med NPF-fokus

Båda kommunerna identifierar tydliga brister i det befintliga stödet till anhöriga vad gäller tillgänglighet och synlighet.

Strängnäs

- Anhörigcentrums funktion bör tydliggöras och synliggöras.
- Skolors elevhälsa kan informera föräldrar om det stöd som finns. Detta förutsätter kännedom. Samverkan mellan anhörigstöd och skolhälsovård föreslås med regelbundna fysiska träffar.
- NPF-häng för yngre elever under 18 år i samarbete med Anhörigcentrum och biblioteket. Tillgänglighetsbibliotekarie och anhörigkonsulent kan erbjuda aktiviteter för barn och föräldrar parallellt. Anhörigkonsulentens anhöriggrupp kan träffas på biblioteket. Möjliga bidrag från lokala rådet kan sökas.

Sollentuna

- Anhörigcenter med särskild kompetens om NPF efterfrågas – med information om ansökningar, föreläsningar, samtalsstöd, gruppverksamhet och föräldraträffar. Centret bör vara öppet och tillgängligt dagtid, inte enbart erbjuda bokade tider.
- Uppsökande arbetssätt och personal som talar flera språk är nödvändigt för att nå fler familjer.
- Kulturanpassad information och dialog ses som ett prioriterat behov.

"Jag går till psykologen för att få hjälp med mitt mående. Jag får frågan: hur kan jag hjälpa dig? Men jag kan inte svara på det, jag behöver hjälp av psykologen att förstå hur jag ska må bra". – Anhörig

3. Kunskap om NPF – i skolan, hos personal och i samhället

Kunskapsbrist om NPF är ett genomgående problem som påverkar både tidiga insatser och bemötande – hos yrkesverksamma såväl som i bredare samhällskontext. Att möjliggöra att kunskap och erfarenheter delas mellan personer i liknande situation är viktigt, exempelvis unga vuxna med NPF eller mellan anhöriga.

Strängnäs

- Ambassadörer – unga med egna NPF-erfarenheter som mår bra – kan nå ut till fler genom igenkänning.
- Implementera det befintliga NPF-nätverket som en kompetenshöjande resurs.
- CASE-övningar – kommunal och regional personal samlas regelbundet för kompetensutveckling.

Sollentuna

- Undervisning om NPF och funktionsvariationer bör integreras i skolans värdegrundsarbete från tidig ålder. Fokus på ökad förståelse för olikheter och att minska risken för utanförskap
- Lärarutbildningen behöver innefatta mer kunskap om NPF, skriv- och läsinlärning och pedagogiska anpassningar.

"Jag tycker att det borde kunna ske i skolan, att man undervisar om NPF. Att det ingår i undervisningen eller att man pratar och övar hela klassen på hur olikheter kan fungera tillsammans" – Anhörig

4. Bemötande och NPF-anpassade rutiner

Upplevelsen av att inte bli trodd, att behöva kämpa länge för att få stöd och att möta okunnigt bemötande är genomgående i bägge kommunernas material.

Strängnäs

- "Drömsamordnaren" – helst tio stycken – yrkesverksamma med NPF-kunskap som möter familjer med förståelse och respekt.
- "NPF-säkrade" personalgrupper på olika kontor i kommunen – utifrån kompetens, bemötande och arbetssätt.

Sollentuna

- Yrkesverksamma betonar vikten av tydlig ansvarsfördelning – vem gör vad?
- Socialtjänstens närvaro i skolan ses som förebyggande och förtroendeskapande.
- Inom SSPF efterfrågas system så att barnet inte behöver återberätta sin historia upprepade gånger.

"Till mig sa de att 'det är inget fel på din son'. Jag fick kämpa i flera år för att de skulle förstå att han behövde stöd och utredning" – Anhörig

5. Information, kommunikation och tillgänglighet

Att hitta rätt information och rätt person upplevs som ett stort hinder för familjer. Information behöver vara anpassad, lättillgänglig och NPF-säkrad i sig.

Strängnäs

- Kommunen bör bygga en NPF-informationssida med stöd från kommunikationsenheten.
- Kommunens egna informationsmaterial bör NPF-anpassas.
- Utvecklingsarbetet förutsätter personal med NPF-kunskap och en referensgrupp för kvalitetssäkring.

Sollentuna

- Kulturanpassad information och dialog lyfts som nödvändigt för att nå familjer med utländsk bakgrund.
- Personal som talar flera språk i anhörigstödet verksamhet efterfrågas.
- Samverkan med organisationer, som exempelvis *Mama United*, föreslås för att nå fler kulturer och språkgrupper.

"Kan man samverka med till exempel Mama United för att få in fler kulturer och språk i denna samverkan?" – Skolpersonal

6. Övergångar och kontinuitet i stödet

Brister i informationsöverföring och stöd vid skolövergångar är ett tydligt problem, framförallt identifierat i Strängnäs.

Strängnäs

- Bättre övergångsinformation krävs – exempelvis mellan åk 3–4, åk 6–7 och åk 9 till gymnasiet.
- Skolor behöver samverka mer aktivt vid dessa kritiska övergångspunkter.
- Säkerställa kontinuitet i insatser.

Sollentuna

- Samverkan mellan akutskolor och verksamheter utanför skoltid lyfts som avgörande för kontinuitet.
- Goda exempel finns där samverkan möjliggjort fritidsplats för barn i ekonomisk utsatthet.

"Vi har ett barn i riskzon. Han har ingen fritidsplats för föräldrarna har inte råd. Vi löste det genom samverkan och fick till så att barnet kunde få fritids beviljat" – Skolpersonal

7. Gruppaktiviteter och socialt stöd för unga och anhöriga

Behovet av gemensamma forum – för både unga och deras anhöriga – framkommer i bägge kommunerna.

Strängnäs

- NPF-häng för yngre elever under 18 år i anslutning till anhörigverksamhet, exempelvis på biblioteket.
- NPF-temakväll för unga vuxna efterfrågas. Exempel på aktiviteter kan vara mingel, inspelade filmer, rullande info – anpassat för att man ska kunna komma och gå.

Sollentuna

- Gruppträffar för unga med NPF efterfrågas, samt för anhöriga – möjligheten att träffa andra i liknande situation.

Del 2: Implementering lokalt – förslag på hur kan dessa realiserar

Nedan föreslås hur de prioriterade områdena konkret kan implementeras i samverkan mellan kommuner, region och civilsamhälle.

2.1 Koordinatorfunktionen – konkreta implementeringssteg

- I Strängnäs lyfts behov av politiskt beslut (socialnämnden) om att inrätta en tjänst som anhörigsamordnare/koordinator inom NPF.
- Rolldefinition: Tydliga uppdragsbeskrivningar tas fram för rollen – inklusive mandat, ansvarsområden och gränsdragningar mot andra funktioner.
- Förankring i verksamheten: Koordinatören kan ha sin bas i socialtjänst, i skolmiljön (t.ex. skolsociolog) eller i ett oberoende kommunalt nav.
- Lärande från andra kommuner: Studiebesök genomförs till Karlstad och Järva för att inhämta erfarenheter och goda exempel.
- Regional och kommunal gemensam ledningsgrupp: etableras för att säkra samverkan över organisationsgränserna.

2.2 Anhörigcenter och anhörigstöd – utveckling och synlighet

- För att nå föräldrar och unga inom målgruppen: Samverkan mellan anhörigcenter och elevhälsa, där regelbundna fysiska träffar är en viktig del för att skapa kännedom om varandras verksamheter.
- Biblioteket som plattform: Anhörigkonsulentens anhörigträffar förläggs till biblioteket (Strängnäs). Tillgänglighetsbibliotekarie och anhörigkonsulent arbetar tillsammans.
- NPF-häng: Aktiviteter för barn och föräldrar erbjuds parallellt, i anslutning till varandra – praktisk logistik som sänker tröskeln för deltagande.
- Finansiering: Bidrag från lokala rådet utreds och söks för att finansiera verksamhetsutveckling gällande att anordna gemensamma aktiviteter.
- Uppsökande arbete: Anhörigcenter arbetar aktivt uppsökande och undersöker förutsättningar för flerspråkig kompetens.
- Kulturanpassning: Samarbete med organisationer som *Mama United* och andra civilsamhällsaktörer för att nå familjer med utländsk bakgrund.

2.3 Kunskapshöjning och kompetensutveckling

- NPF-nätverket aktiveras: Befintligt nätverk kan användas som plattform för kompetensutveckling av yrkesverksamma.
- Kompetensutveckling utifrån CASE-modellen: Regelbundna träningstillfällen för personal från kommunen och regionen genomförs.

- **Läroarbuddning:** det finns ett behov av nationell förändring av läroarbuddningens innehåll, att den ska inkludera NPF-kunskap.
- **Skolbaserad undervisning:** Material som berör olikheter inklusive NPF tas fram och integreras i värdegrundsarbetet i skolan.
- **NPF-temakväll:** Evenemanget planeras i samverkan mellan kommunens olika verksamheter och NPF-organisationer. Om man riktar sig till unga kan man ha unga ambassadörer med egna erfarenheter.

2.4 Information och kommunikation

- **NPF-informationssida på kommunens webbplats:** Kommunikationsenheten bör anlitas för att ta fram en tillgänglighetsanpassad NPF-portal.
- **Referensgrupp:** En referensgrupp med NPF-kompetens (inklusive erfarenhetsexperter) bör bildas för att granska och förbättra informationsflödet.
- **Flerspråkigt material:** Översättning och kulturanpassning av information.

2.5 Övergångar och helhetsperspektiv

- **Övergångs-checklista:** Kommunen och skolan upprättar standardiserade överlämningsrutiner vid nyckelövergångar (åk 3–4, 6–7, 9–gymnasiet).
- **Tvårsektoriell samverkan:** Utredda förutsättningar för att utse en kommunövergripande ansvarig för kommunens NPF-frågor, en NPF-samordnare som är ansvarig för helhetsperspektivet. Som även har fokus på att stärka barnens rättigheter.

Del 3: Förslag i arbetet med konkret handlingsplan.

Vem ansvarar – aktörer och roller

Nedan sammanfattas förslag på vilka verksamheter och aktörer som kan ta ansvar för respektive identifierat problemområde.

Identifierade problemområden	Möjliga ansvariga aktörer	Möjliga former för åtgärd
Koordinatorfunktion	Socialnämnden, skolsocionomer, SSPF, anhörigkonsulenter, flera olika verksamheter (polis, civilsamhälle, regionen)	Politiskt beslut, tvårsektoriell ledningsgrupp
Tydliggöra stöd till anhöriga	Anhörigkonsulenter, bibliotek, elevhälsa, civilsamhälle	Bättre kännedom om varandras verksamheter. Rutiner för informationsspridning och bra kommunikation.

Identifierade problemområden	Möjliga ansvariga aktörer	Möjliga former för åtgärd
Kunskapshöjning om NPF	Skola, region, NPF-nätverk, lärosäten	CASE, NPF-nätverk, temakvällar, ambassadörer
Bemötande och ”NPF-säkrat arbete”	All kommunal personal	Utbildningsinsatser, rutiner, uppföljning, en NPF-samordnare
Information och kommunikation	Kommunikationsenhet, anhörigkonsulenter, referensgrupp	Webbutveckling, flerspråkigt material
Övergångar	Skola, socialtjänst, elevhälsa	Övergångs-rutiner, tvärasektoriell samverkan
Gruppaktiviteter för och med unga och anhöriga	Bibliotek, anhörigkonsulenter, civilsamhälle	Programplanering, samverkan med civilsamhälle. Anhöriga delaktiga i planering och som ambassadörer.

Avslutande reflektion

Sammanfattningsvis framträder en tydlig bild: behovet av struktur, samordning och tidiga insatser är genomgående. Ett fungerande stöd till barnet är samtidigt ett viktigt stöd till anhöriga. När verksamheter arbetar parallellt och utan tydlig samordning riskerar familjen att hamna i en koordinerande roll som skapar ytterligare belastning.

Flera av de föreslagna utvecklingsområdena handlar i grunden om att skapa ökad tydlighet – tydlighet i ansvar, tydlighet i kommunikation och tydlighet i bemötande. Samtidigt visar diskussionerna att det finns stark vilja och engagemang hos personal och verksamheter.

Ett gemensamt utvecklingsarbete bör därför ta sin utgångspunkt i ett barn- och anhörigperspektiv där barnet inte behöver vara ett ärende, utan ses i sitt sammanhang. Genom att kombinera strukturella beslut med kompetenshöjande insatser och delaktighet från anhöriga och unga själva finns goda förutsättningar att skapa ett mer hållbart stöd över tid.

Strategisk förankring i nationella riktlinjer, styrdokument och forskning

För mer att läsa, inklusive riktlinjer, systematiska översikter och guider, hänvisas till tidigare BLN-sammanställningar.

Ur ett strategiskt perspektiv kan nästa steg formuleras som en sammanhållen utvecklingslogik:

- 1) Fastställa gemensamma mål (exempelvis minskad belastning för anhöriga och ökad kontinuitet i stöd till barnet),
- 2) Undersöka möjligheter för en tydlig samordningsfunktion med mandat och rutiner,
- 3) Utveckla tillgängligt stöd till anhöriga och gruppverksamheter med NPF-kompetens,
- 4) Säkerställa systematisk kompetensutveckling och gemensamma arbetssätt,
- 5) Följa upp med enkla indikatorer (exempelvis upplevd tydlighet, tid till insats, samverkansgrad eller delaktighet.
- 6) Vem gör vad och när? Vad ska följas upp och vem ansvarar för uppföljning?

En sådan inriktning innebär att lokala behov – uttryckta av anhöriga och yrkesverksamma – omsätts i konkreta strukturer som samtidigt vilar på nationell kunskap. Det kan skapa bättre förutsättningar för jämlikhet, tillgänglighet och hållbarhet i stödet till familjer över tid.

Fråga till möte 5. Upprätta förslag till en dokumenterad plan för hur de prioriterade områdena för att stödja anhöriga till unga i riskzon kan implementeras lokalt, dvs kommun/region/civilsamhälle.

Några tips:

Sollentuna har timanställda ungdomsutvecklare. Man kan kanske använda sig av dessa eller någon liknande funktion för att undersöka hur man når ut till ungdomar, hur man riktar information osv. Borås stad har använt sig av unga kommunutvecklare med tydligt uppdrag under ett sommarjobb: [Borås har Sveriges bästa anhörigstöd – Borås Nyheter](#). Kanske man även kan undersöka möjligheten för hur personer med egen diagnos kan vara till hjälp i detta arbete.

Göteborgs stad har en lotsverksamhet som arbetar med att informera och vägleda invånare och yrkesverksamma. Verksamheten vänder sig till personer med funktionsnedsättning, anhöriga, samt personal inom området: [Om Lotsverksamheten - Lots för barn och vuxna med funktionsnedsättning - Göteborgs Stad](#)
Lotsverksamheten har en mycket bra webbplats med samlad information om stöd för personer med funktionsnedsättning: [Lots för barn och vuxna med funktionsnedsättning - Göteborgs Stad](#)

Maria Hagiwara och Susan Svenman, Möjliggörare/praktiker Nka
2026-03-03

Ung med NPF i riskzon Sammanställning BLN 5

Förslag till lokal implementeringsplan – stöd till anhöriga till unga med NPF i riskzon

Inledning – från behov till implementering

Arbetet inom de blandade lärande nätverken (BLN) har successivt byggt upp ett gemensamt kunskapsunderlag kring situationen för anhöriga till barn och unga med NPF som befinner sig i riskzon. I de tidigare sammanställningarna har nätverken tillsammans identifierat både behov, goda exempel och förbättringsområden i stödet till målgruppen.

En central slutsats genom arbetet har varit att ett fungerande stöd till barnet eller ungdomen också är ett viktigt stöd för anhöriga. Samtidigt har det blivit tydligt att anhöriga ofta har egna behov av stöd – exempelvis information, samordning, avlastning och möjligheter till samtal och erfarenhetsutbyte.

I de tidigare träffarna har nätverken också lyft fram exempel på verksamheter och arbetssätt som fungerar väl, ofta där samverkan mellan olika aktörer fungerar i praktiken. Samtidigt har flera förbättringsområden identifierats, där särskilt behovet av bättre samordning, tydligare information och mer sammanhängande stödsatser över tid återkommer. Denna femte sammanställning utgör nästa steg i processen.

Uppdrag till nätverken, träff fem:

Upprätta förslag till en dokumenterad plan för hur de prioriterade områdena för att stödja anhöriga till unga i riskzon kan implementeras lokalt, dvs kommun/region/civilsamhälle.

Här presenteras hur de prioriterade områden som identifierats tidigare har konkretiserats av de lokala nätverken i form av förslag till lokala handlingsplaner.

Samtidigt är det viktigt att understryka att de förslag som presenteras här endast utgör en del av det samlade kunskapsunderlag som vuxit fram under arbetets gång. I nätverken finns ett brett material av erfarenheter, idéer och reflektioner som fortsatt kan bidra till utvecklingen av stödet till målgruppen.

Från prioriterade områden till lokala handlingsplaner

Under arbetets gång har både anhöriga och yrkesverksamma beskrivit hur svårt det kan vara att få stöd som fungerar sammanhängande över tid. En anhörig uttryckte det i en tidigare träff på följande sätt:

*”Det hade behövts en koordinator från början – någon som hade koll hela vägen”
(anhörig, BLN 3)*

Detta citat fångar en erfarenhet som återkommit i många av diskussionerna i nätverken. Behovet av någon som kan hålla ihop kontakter, skapa överblick och bidra till att stödet runt barnet och familjen fungerar mer samordnat, har varit ett återkommande tema.

Under den femte träffen i de lokala nätverken fick deltagarna i uppdrag att formulera konkreta förslag på hur de prioriterade utvecklingsområdena skulle kunna omsättas i praktiken i den egna kommunen. Resultatet blev två delvis olika typer av handlingsplaner.

I Strängnäs har arbetet i hög grad kopplats till ett redan pågående utvecklingsarbete, där samverkansmodellen *Tillsammans för barnens bästa i Sörmland* fungerar som en gemensam struktur. I Sollentuna har diskussionerna istället i större utsträckning fokuserat på behovet av en konkret samordnande funktion för familjer – ett koordinatörstöd för föräldrar till barn och unga med NPF.

På så sätt kan denna sammanställning också ses som ett steg i den process som nätverken tillsammans har genomfört – från att synliggöra behov och erfarenheter, till att formulera möjliga vägar framåt i det lokala utvecklingsarbetet.

Strängnäs – lokal handlingsplan

I Strängnäs knyts utvecklingsarbetet nära den regionala samverkansmodellen *Tillsammans för barnens bästa i Sörmland*. Modellen fungerar som ett ramverk för samverkan mellan olika verksamheter och syftar till att skapa ett mer sammanhållet stöd till barn och unga samt deras familjer (läs mer på region Sörmlands webbplats: [tillsammans-for-barnens-basta-i-sormland.pdf](#)).

Ett centralt mål i handlingsplanen är att stärka samverkan mellan skola, socialtjänst och andra verksamheter som möter barn och unga i riskzon. Genom att arbeta mer samordnat och tydligt organiserat är ambitionen att insatser ska kunna sättas in tidigare och fungera mer sammanhängande över tid.

I underlagen lyfts bland annat behovet av att ”rigga teamet” med tydliga roller och ansvarsområden. Det betonas också att arbetet behöver bygga tillit och relationer, men att det inte får vila på enskilda eldsjälar – systemet och modellen behöver sätta ramen för arbetet och driva utvecklingen framåt.

Mål och inriktning

I Strängnäs formuleras ett gemensamt uppdrag: att implementera samverkansmodellen *Tillsammans för barnens bästa* och samtidigt stärka de strukturer som behövs för att modellen ska fungera i praktiken. Det handlar bland annat om att koppla modellen till skolsociala stödteam för barn med hög skolfrånvaro, samt att vidareutveckla ett NPF-nätverk med samordnande funktion. Ett NPF-nätverk med samordnare beskrivs som en

möjlig katalysator i arbetet, där tvärprofessionell verksamhetsutveckling kan ske löpande och där länkarna i systemet hela tiden kan ses över.

Konkreta steg i handlingsplanen

I Strängnäs material framträder flera konkreta delar i handlingsplanen. Det handlar om att tydliggöra hur arbetet ska organiseras, vilka roller som behöver finnas och hur tillgänglighet ska säkras inom ramen för det gemensamma uppdraget. Ett förväntansdokument för alla parter, inklusive vårdnadshavare, lyfts som ett konkret verktyg för att skapa förutsägbarhet och tydlighet. Det lyfts också behov av någon som ”samlar ihop alla pusselbitarna och ser helheten” samt kommunicerar ut arbetet med implementeringen.

En annan tydlig del är att arbetsgruppen i BLN avser att lyfta underlagen till presidiet för barn- och utbildningsnämnden. På så vis kopplas nätverkets arbete direkt till den kommunala lednings- och beslutsnivån, vilket stärker möjligheterna till förankring.

Ansvar, samverkan och förutsättningar

I underlaget anges att socialchef och utbildningschef har ett övergripande ansvar för arbetet. Socialnämnden och socialkontoret, tillsammans med barn- och utbildningsnämndens och kontorets funktioner, behöver vara delaktiga i genomförandet. Det framgår också att de personer som representerar respektive kontor i nätverket behöver ha sina chefers godkännande och mandat att företräda verksamheten.

Samverkan beskrivs som nödvändig på flera nivåer. Särskilt nämns skola, socialtjänst, BUP och habilitering som viktiga aktörer, och det lyfts att de som ansvarar för kartläggningen enligt modellen behöver ha en enkel väg in till de insatser som barnet eller familjen kan behöva. Här blir skolsociala stödteam en konkret länk mellan kartläggning och faktisk insats.

När det gäller resursfrågan lyfter underlaget inte främst behovet av helt nya resurser, utan snarare en översyn av resursfördelning, samverkansforum och uppdrag. Det framhålls att samordnaruppdrag i vissa delar skulle kunna läggas på befintlig personal, men att uppdraget då behöver vara kopplat till tjänst och inte till person, så att arbetet inte faller om någon slutar.

Samtidigt synliggörs några hinder. Det handlar bland annat om att alla delar av det arbete som redan görs ute på enheterna inte alltid blir synliga, att många pusselbitar behöver fogas samman till en helhet, att man särskilt behöver beakta de självständiga friskolornas förutsättningar för elevhälsosamverkan, samt att otydliga roller riskerar att skapa ojämn arbetsbelastning. Även brist på kompetens eller tillräckliga resurser för arbete med hög skolfrånvaro nämns som en möjlig svårighet.

Tidsperspektivet i Strängnäs beskrivs som att arbetet redan pågår. Implementering och resursöversyn är redan inledd, bland annat mot bakgrund av skolornas behov och den

nya socialtjänstlagen. Informationen till presidiet planeras före sommaren, vilket ger handlingsplanen en tydlig koppling till ett pågående förändringsarbete.

Kunskap, information och tillgänglighet

Utöver de delar som beskrivs ovan lyfter Strängnäs kommun ytterligare utvecklingsområden som rör kunskap, information och tillgänglighet, med särskilt fokus på NPF och anhörigperspektivet.

Ett ytterligare mål är att öka kunskapen om NPF hos all skolpersonal. Vid varje terminsstart bör temat NPF finnas med för skolpersonal, där även anhörigperspektivet inkluderas. Fortbildningen kan arrangeras av speciallärare, kuratorer och övrig elevhälsopersonal, och anhörigstöd kan involveras vid behov. Elevassistenter ska erbjudas regelbunden ärendehandledning av skolans kurator. För att säkerställa prioritering kan politiska beslut behövas.

Ett ytterligare mål är att förbättra informationen på Strängnäs kommuns webbplats kring stöd till målgruppen barn och unga med NPF samt deras anhöriga, genom att skapa en digital samlingsplats med relevant och samlad information som är NPF-anpassad. Det kan exempelvis innebära att komplettera korta informationstexter med videoklipp för ökad tillgänglighet, gärna med igenkänning för målgruppen eller i animerad form. Informationen bör vara lättillgänglig, med enkelt språk och begränsad textmängd.

Det lyfts också behov av att utforma information som barn och unga med NPF, samt anhöriga, kan relatera till och att rekrytera personer ur målgruppen i utvecklingsarbetet. En kommunikatör med NPF-kompetens bedöms vara en viktig funktion. Informationen kan innehålla exempelvis FAQ med text och video eller bild. Den som ansvarar för en aktivitet ansvarar för att leverera innehåll, som granskas före publicering av aktivitetsledare, kommunikatör och referensgrupp. Likvärdig information bör finnas på flera språk, och översättning bör göras av översättare med dubbel kompetens. Språkcentrum anges som ansvarig funktion.

Ansvariga funktioner anges vara centrala elevhälsan, kultursamordnare och kommunikationsavdelning. En referensgrupp föreslås bestå av exempelvis BUP, skolpsykologer och kommunjurist.

Som en möjlig utvecklingsidé lyfts att erbjuda kommunala sommarjobb eller feriepraktik till ungdomar med NPF, där de kan bidra till att göra texter och webbplatser mer tillgängliga och attraktiva.

Sollentuna – lokal handlingsplan

I Sollentuna har diskussionerna i nätverket i hög grad fokuserat på behovet av en samordnande funktion för familjer – ett koordinatörstöd för föräldrar till barn och unga

med behov av extra stöd. Här blir handlingsplanen mer direkt knuten till tanken om en konkret funktion som både kan vägleda, samordna och avlasta anhöriga.

I diskussionerna beskriver anhöriga hur det ofta är svårt att få en samlad bild av vilka stödinsatser som finns och hur systemen fungerar. En anhörig uttrycker det så här:

”En koordinator behöver ha samlad info om resurser/stöd och hjälp som finns i kommunen. Personen ska vara en kunskapskälla och ha koll på vilka riktlinjer som finns i kommunen.”

För många familjer handlar utmaningen inte bara om att få rätt stöd, utan också om att hitta rätt i systemen. I materialet lyfts därför förslag om att information om koordinatorstöd skulle kunna skickas hem automatiskt när ett barn får en diagnos. Det nämns också att en sådan funktion eventuellt skulle kunna knytas till en redan befintlig verksamhet, exempelvis *familjerummet.se* i Sollentuna.

Koordinatorns innehåll och tillgänglighet

Koordinatorn beskrivs som en funktion som kan erbjuda både praktiskt stöd och vägledning. Det kan exempelvis handla om individuella samtal, både fysiska och digitala, stöd i kontakten med olika verksamheter och hjälp att skapa överblick kring rättigheter, möjligheter och nästa steg i processen. Ett viktigt inslag i underlaget är att stödet behöver vara flexibelt och tillgängligt i familjernas vardag.

”Koordinatorn ska kunna erbjuda individuella samtal, både fysiska möten och digitala.”

”Det är viktigt att koordinatorn kan arbeta kvällar och helger ibland och vara tillgänglig. Också att det går att få information på olika språk.”

Här blir det tydligt att tillgänglighet inte bara handlar om öppettider, utan också om språk, bemötande och möjligheten att få stöd i former som faktiskt fungerar för familjerna.

Teamtanke och bredare kartläggning

Bland yrkesverksamma lyfts också tanken att funktionen inte nödvändigtvis behöver bestå av en enda person. Istället beskrivs möjligheten att organisera stödet som ett mindre team med olika kompetenser.

”Jag tror inte att det räcker med EN koordinator, det borde vara ett team med olika personer och utbildningar. En socionom, en jurist, en psykolog/terapeut och en specialpedagog.”

Ett sådant team skulle enligt underlaget både kunna arbeta direkt med familjer och samtidigt ha ett utvecklingsansvar i kommunen. Det beskrivs som både uppsökande och avlastande, men också som en funktion som tar emot besökare i sin verksamhet.

I Sollentuna-materialet lyfts även behovet av en bredare kartläggning av barnets situation inför kommande utredningar. Det påtalas att det inte alltid räcker att observera barnet i en enda miljö, utan att förståelsen behöver omfatta hur barnet har det i hemmet eller vid fritidsaktiviteter. I det sammanhanget föreslås att en koordinator också skulle kunna göra hembesök och skolbesök samt ge anhöriga kunskap om vilka krav de kan ställa på skolan och på rektorer.

Exempel på konkret tjänstebeskrivning

En viktig och konkret del i Sollentunas underlag är den formulerade jobbannonsen för en möjlig tjänst. Den ger en tydlig bild av hur nätverket föreställer sig att koordinatorstödet skulle kunna beskrivas och organiseras i praktiken.

Tjänst: Koordinatorstöd för föräldrar till barn och unga med behov av extra stöd.

I förslaget anges att den som anställs bör vara socionom, socialpedagog eller ha annan likvärdig utbildning. Personen ska ha stor kunskap om NPF-problematik hos barn och vuxna, god kunskap om olika verksamheter såsom socialtjänst, skola och psykiatri samt om olika samhällsinsatser. Det framhålls också att personen behöver ha vana av och kunskap om att möta människor i utsatta situationer.

När det gäller personliga egenskaper beskrivs rollen som relationsskapande, kreativ och lösningsfokuserad. Personen ska trivas med att arbeta självständigt, vara drivande men framför allt ha en god förmåga att samverka. Stor vikt föreslås läggas vid personlig lämplighet. Som meriterande nämns kunskap om hälsofrämjande arbete samt flerspråkighet.

Arbetsuppgifterna beskrivs konkret: att vara ett stöd för föräldrar i kontakten med relevanta aktörer, att ge samhällsinformation samt att vid behov samordna aktörer runt barnet eller ungdomen. I underlaget anges också att kvällsarbete kan förekomma, vilket förstärker bilden av att funktionen behöver kunna anpassas efter familjernas behov och inte enbart efter ordinarie kontorstid.

Gemensamma slutsatser

När de lokala handlingsplanerna jämförs framträder flera gemensamma utgångspunkter. Trots att kommunerna valt något olika vägar i sitt utvecklingsarbete finns en tydlig samsyn kring behovet av samordning, kunskap och tillgängligt stöd till både barn och anhöriga. Detta tar sig uttryck i både utveckling av samverkansstrukturer och i mer konkreta stödinsatser riktade till familjer.

Skillnaden mellan kommunerna ligger främst i hur arbetet konkretiseras. I Strängnäs ligger tyngdpunkten på att utveckla gemensamma samverkansstrukturer och modeller, medan Sollentuna i högre grad fokuserar på att skapa en konkret samordnande funktion för familjer. Strängnäs handlingsplan beskriver hur ett pågående systematiskt

utvecklingsarbete kan förankras, organiseras och följas vidare. Sollentuna ger i högre grad en bild av hur en specifik funktion skulle kunna utformas, bemannas och göras tillgänglig för målgruppen.

Som en anhörig uttryckte det i en tidigare träff:

”När föräldern får verktyg att hantera det som är svårt för hen och barnet får verktyg att klara sina utmaningar och båda får stöd och avlastning, ges bästa förutsättningarna till hållbar förändring” (anhörig, BLN 1)

Detta citat fångar väl den gemensamma utgångspunkt som återkommer genom hela arbetet i nätverken – att ett hållbart stöd till barn och unga i riskzon också behöver inkludera ett tydligt och fungerande stöd till deras anhöriga. Denna sammanställning visar hur erfarenheter från anhöriga och yrkesverksamma i de blandade lärande nätverken kan omsättas i konkreta lokala utvecklingssteg för att stärka stödet till barn och unga i riskzon och deras familjer.

Maria Hagiwara och Susan Svenman,
Möjliggörare/praktiker Nka
2026-03-24